

Martta October (toim.)

Lasten, nuorten ja aikuisten kokemuksia väkivallasta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen
kysely- ja väestötutkimusten tuloksia

TYÖPAPERI

Työpaperi 28/2018

Martta October (toim.)

Lasten, nuorten ja aikuisten kokemuksia väkivallasta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen
kysely- ja väestötutkimusten tuloksia

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

© Kirjoittajat ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Taitto: Taittotalo PrintOne

ISBN 978-952-343-160-7 (verkkojulkaisu)
ISSN 2323-363X (verkkojulkaisu)
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-160-7>

Helsinki, 2018

Sisällys

Esipuhe	4
Johdanto	5
Lähisuhde- ja perheväkivallan kokemukset eri väestöryhmissä	5
Lasten kokema väkivalta	6
Lähisuhdeväkivalta ja lasten kaltoinkohtelu pikkulapsiperheissä	7
Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH) –tutkimus	7
Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	7
Tutkimusmenetelmät	7
Väkivallasta kysyminen 3–4 kuukautta vanhojen vauvojen ja 4-vuotiaiden lasten huoltajilta	7
3–4 kuukautta vanhojen vauvojen pilottitutkimus syksyllä 2017	8
Pilottitutkimuksen tavoitteet.....	8
Aineisto ja menetelmät.....	8
Alustavia tuloksia	8
Pohdintaa.....	9
Vanhempien huolet lapsen kohtelusta ja parisuhteesta	11
Tutkimuksen tausta ja toteutus.....	11
Huolet lapsen kohtelusta ja parisuhdeväkivallasta	11
Yhteenvedo	13
Lähisuhdeväkivallan kokemukset ja tuen tarve lapsiperheissä	15
Tutkimuksen tausta ja toteutus.....	15
Lapsen kohtelu, väkivalta ja kokemukset parisuhdeväkivallasta	17
Huolet ja avun saaminen.....	18
Yhteenvedo ja pohdinta.....	19
Väkivalta Kouluterveyskyselyssä	22
Taustaa	22
Kasvu ympäristön turvallisuus	23
Lasten ja nuorten kokema väkivalta	23
Lopuksi.....	25
Aikuisväestön kokema väkivalta ja asuinalueen turvattomuus	27
Aineisto ja menetelmät.....	27
Uhkailun ja väkivallan uhriksi joutuminen	28
Väkivallan uhrit	28
Ikääntyneiden taloudellinen hyväksikäyttö	30
Asuinalueen turvattomuus	30
Johtopäätökset.....	31
Väkivaltakokemukset ulkomaalaistaustaisilla naisilla ja miehillä	33
Johdanto.....	33
Menetelmät	34
Tulokset	34
Lopuksi.....	36
Johtopäätökset	38

Martta October, OTM, kehittämisspäälikkö

Esipuhe

Väestön terveyttä ja hyvinvointia koskevissa kyselyissä tarkastellaan lukuisten muiden hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden lisäksi myös väkivallan ja uhkailun kokemuksia eri ympäristöissä ja toisinaan myös eri tahojen toimesta. Tässä julkaisussa esittelemme Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen hyvinvointiosaston eri kyselytutkimusten väkivaltaa käsittelevien kysymysten avulla kerättyä tietoa lasten, nuorten, sekä aikuisten kokemasta väkivallasta. Julkaisu koostuu itsenäisistä artikkeleista, jotka pohjaavat terveyttä ja hyvinvointia koskevilla kyselytutkimuksilla kerättyihin aineistoihin. Julkaisun lopussa esittelemme tutkimusaineistot sekä artikkeleista nousevia yhteisiä johtopäätöksiä väkivaltaa kokeneiden auttamiseksi, tietoon perustuvan päätöksenteon tueksi ja palvelujen kehittämiseksi.

Martta October, OTM, kehittämisspäällikkö

Johdanto

Tutkimuskirjallisuudessa väkivaltaa tyypitellään usein sen mukaan, onko se esimerkiksi fyysistä tai henkistä, seksuaalista tai taloudellista. Väkivallan muodoilla on oma dynamiikkansa riippuen esimerkiksi osapuolten valtasuhteista. Lähisuhde- ja perheväkivallasta puhutaan silloin, kun väkivalta kohdistuu tekijän nykyiseen tai entiseen kumppaniin, lapseen, lähisukulaiseen tai muuhun läheiseen. Lähisuhdeväkivalta tapahtuu tyypillisesti yksityisillä paikoilla kuten kodeissa. Lähisuhde- ja perheväkivallan uhri on usein erityisen suojan tarpeessa, sillä hän on läheisestä ihmissuhteesta johtuen haavoittuvassa ja tekijästä jollakin tavoin riippuvaisessa asemassa.

Hoidon tai huolenpidon epääminen läheiseltä on myös eräs fyysisen väkivallan muoto. Lähisuhdeväkivaltaa saatetaan perustella esimerkiksi kulttuurisilla tai uskonnollisilla syillä, jolloin väkivallan luonne on yhteisöllisempi. Riski joutua lähisuhdeväkivallan uhriksi on erilainen sekä väkivallan eri muotojen kohdalla että eri ihmisryhmien välillä. Esimerkiksi sukupuoli määrittää osaltaan väkivallan tekemistä ja kokemista, mutta myös väkivallantekojen kulttuurista ja rikosoikeudellista käsittelyä. Vaikka lähisuhteessa tapahtuva väkivalta – esimerkiksi lieväkin pahoinpitely – on aina virallisen syytteen alainen rikos, merkittävä osa siitä jää edelleen viranomaisilta piiloon ns. *piilorikollisuudeksi*. Siksi on tärkeää tarkastella väkivallan yleisyyttä viranomaisten tietoon tulleen rikollisuuden ohella myös hyvinvointia ja terveyttä sekä uhrikemuksia kartoittavissa väestökyselyissä.

Lähisuhde- ja perheväkivallan kokemukset eri väestöryhmissä

Tutkitusti vain murto-osa lähisuhdeväkivallasta tulee poliisiin tai muiden viranomaisten tietoon, joten kyselytutkimuksia tarvitaan luomaan viranomaistilastoja kattavampaa kuvaa väkivallan määrästä, piirteistä ja kehityssuunnista (Piispa ym. 2006, Ellis ym. 2010). Suomalaisten kyselytutkimusten mukaan sekä naiset että miehet kokevat lähisuhteissaan väkivaltaa, mutta vakava lähisuhdeväkivalta kohdistuu miehiä selvästi useammin naisiin ja naiset saavat väkivallasta miehiä enemmän fyysisiä vammoja. (Piispa ym. 2006) Naisiin kohdistuu miehiä useammin väkivaltaa nykyisen tai entisen puolison taholta. Miehet taas kohtaavat tyypillisimmin väkivaltaa julkisilla paikoilla ja ravintoloissa (Danielsson ja Kääriäinen 2017). Suomessa parisuhdeväkivaltaan kuolleista suurin osa on naisia (Lehti 2017).

Ylipäänsä eri ihmisryhmät kokevat väkivaltaa hyvin eri tavoin. Siksi väkivaltaa on tarpeellista tutkia eri ikä- ja väestöryhmissä sekä eri konteksteissa. Esimerkiksi jotkin erityisryhmät, kuten vammaiset naiset, kokevat selvästi enemmän perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa kuin muut. (WHO 2011)

Lasten kokema väkivalta

Niin sanottu kuritusväkivalta on myös lähisuhdeväkivaltaa. Kyselytutkimusten lisääntyttä lapsiin kotonaan kohdistuvasta väkivallasta on alettu saada luotettavampia esiintyvyytietoja (esim. Ellonen ym. 2008). Osa pienten lasten äideistä on raportoinut käyttävänsä vakavaa fyysistä väkivaltaa lastensa kasvatuksessa (Ellonen ym. 2015). Lasten kokeman väkivallan määrä on kuitenkin selvästi vähentynyt kolmen viime vuosikymmenen aikana, jolloin lasten väkivaltakokemuksia on tutkittu (1988–2017) (Kääriäinen ja Danielsson 2017).

Erilaiset lapsiryhmät kokevat erimuotoista väkivaltaa myös eri tavoin. Pojat kokevat enemmän tuntemattomien tekemää väkivaltaa, tytöt taas tuttujien ja vanhempien. Esimerkiksi Suomessa seksuaalisen häirinnän ja -väkivallan kokemukset ovat selvästi yleisempiä ulkomailla syntyneillä, sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla sekä kodin ulkopuolelle sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla kuin muilla. Lasten tiedetään kertovan väkivallan kokemuksistaan useammin ystävälle kuin aikuiselle (Ikonen ja Halme 2018).

LÄHTEET:

- Danielsson, Petri & Kääriäinen Juha. 2017. Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2016 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Katsauksia 23/2017. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Heiskanen Markku & Ruuskanen Elina. 2010. Tuhansien iskujen maa. Miesten kokema väkivalta Suomessa. Julkaisu-sarja No. 66.
- Ellis Lee, Hartley Richard D. & Walsh, Anthony. 2010. Research methods in criminal justice and criminology. New York: Rowman & Littlefield Publishers.
- Ellonen Noora, Kääriäinen Juha, Salmi Venla & Sariola Heikki. 2008. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71 ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Ellonen Noora, Pösö Tarja & Peltonen Kirsi. 2015. Äidit ja lapsiin kohdistuva väkivalta Kyselytutkimuksen tulosten pohdintaa. Yhteiskuntapolitiikka 80:1.
- Ikonen, Riikka & Halme Nina. 2018. Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta: Kouluterveyskyselyn 2017 tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 6/2018. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Kääriäinen, Juha & Danielsson, Petri. 2017. Naiset rikoksen tekijöinä ja uhreina teoksessa Rikollisuustilanne 2016. Katsauksia 22/2017. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Lehti, Martti. 2017. Henkirikoskatsaus 2017. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin katsauksia 19/2017. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Piispa Minna, Heiskanen Markku, Kääriäinen Juha & Sirén Reino. 2006. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225.
- WHO World report on disability 2011. (Käyty 22.5.2018) Osoitteessa: http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report.pdf?ua=1

Reija Klemetti, FT, Tutkimuspäällikkö, THL, Maaret Vuorenmaa, TtT, Erikoistutkija, THL

Lähisuhdeväkivalta ja lasten kaltoinkohtelu pikkulapsiperheissä

Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH) –tutkimus

- Lähisuhdeväkivallasta voi ja tulee kysyä pikkulapsiperheiden huoltajille suunnatussa väestötutkimuksissa, mutta lomakkeen on hyvä sisältää tietoa siitä, mistä voi saada apua mahdollisiin väkivallan kokemuksiin tai väkivaltilanteisiin.
- Pikkulapsiperheiden huoltajien raportoima lähisuhdeväkivalta on harvinaista, mutta väkivalta voi koskettaa vauvaa tai huoltajaa sukupuolesta riippumatta.
- Väkivallan uhka ja väkivalta pikkulapsiperheissä tulisi tunnistaa nykyistä paremmin, jotta väkivaltaa voitaisiin ehkäistä ja taata perheille riittävä apu ja tuki.

Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH) -tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa säännöllistä seurantatietoa 3–4 kuukautta vanhojen vauvojen ja 4-vuotiaiden lasten ja heidän perheidensä terveydestä ja hyvinvoinnista sekä palvelujen tarpeesta, käytöstä ja riittävytydestä. Kunnat, maakunnat ja kaikki palvelut, joissa lapsiperheitä kohdataan, voivat hyödyntää tietoa palvelujen ja toiminnan kehittämässä ja sote-seurannassa. Tietoa käytetään myös valtakunnallisessa ohjauksessa ja seurannassa sekä politiikkapäätösten arvioinnissa.

Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa kerätään tietoa huoltajilta, lastenneuvolan terveydenhoitajilta ja rekistereistä. Perheiden rekrytointi tutkimukseen tapahtuu lapsen laajan terveystarkastuksen yhteydessä lastenneuvolassa. Lapsen molemmille huoltajille ja terveydenhoitajalle on kyselylomakkeet. Terveydenhoitajan ja huoltajien lomakkeiden tiedot yhdistetään toisiinsa ja lapsen henkilötunnuksen avulla rekistereihin (syntyneiden lasten rekisteri, lapsen epämuodostumarekisteri, hoitoilmoitusrekisterit, lastensuojelurekisteri, Kelan lapselle myöntämät hoitotuki-, lääkeosto- ja lääkekorvaustiedot) kattavamman tiedon saamiseksi.

Tutkimus toteutetaan valtakunnallisesti joka toinen vuosi ja se kohdistuu vuorotellen 3-4-kuukauden ikäisiin vauvoihin ja 4-vuotiaisiin lapsiin perheineen. Ensimmäinen valtakunnallinen 4-vuotiaisiin lapsiin kohdistuva tiedonkeruu toteutetaan helmi-lokakuussa 2018.

Väkivallasta kysyminen 3–4 kuukautta vanhojen vauvojen ja 4-vuotiaiden lasten huoltajilta

Huoltajilta kysytään 12 viime kuukauden aikana koetusta parisuhdeväkivallasta, lasten kaltoinkohtelusta ja avun saamisesta väkivaltilanteisiin.

Parisuhdeväkivallasta kysytään fyysisistä (esim. potkimista, lyömistä), henkistä (esim. uhkailua), seksuaalista (esim. pakottamista seksuaalisiin tekoihin) ja taloudellista (esim. estetty

päättämästä perheen raha-asioista tai tekemättä itsenäisesti ostoksia) väkivaltaa. Asteikkona on: kyllä/ei/en ole parisuhteessa.

Lapsen kaltoinkohtelua kartoittavassa kysymyksessä yhdistetään huoltajien, puolison tai entisen puolison toteuttama kaltoinkohtelu. 3–4 kuukautta vanhojen vauvojen huoltajilta kysytään maltin menettämistä niin, että on vaivoin saanut hillittyä itsensä, vauvan huomiotta ja huolenpidotta jättämistä, vauvan rauhoittamista lääkkein, alkoholin tms. avulla, luunapin antamista, vauvan läimäyttämistä tai lyömistä, vauvan heittämistä esimerkiksi sänkyyn, vauvan ravistamista ja vauvan muuta väkivaltaista kohtelua. Asteikkona on: ei kertaakaan / kerran / satunnaisesti / usein.

4-v lasten huoltajilta lapsen kaltoinkohtelusta kysytään samansuuntaisesti, mutta lapsen ikä huomioiden. Lisäksi sekä 3–4 kuukautta vanhojen vauvojen että 4-vuotiaiden lasten huoltajilta kysytään avun saamisesta ja sen riittävydestä hoitajalta, lääkäriltä, sosiaalityöntekijältä tai perhetyöntekijältä, muista palveluista (esim. poliisi), ammattihenkilöltä puhelin- tai nettipalvelussa, ammattihenkilöiden järjestämästä vertaistuesta, puolisolta ja ystäviltä. Asteikkona on 3–4 kuukautta vanhojen vauvojen huoltajien lomakkeessa: en ole tarvinnut/ olisin tarvinnut, mutta en saanut / olen saanut, mutta se ei ollut riittävää / olen saanut, se oli riittävää.

4-vuotiaan lapsen huoltajilta kysytään lisäksi hyväksyvätkö he lapsen tukistamisen tai luunapin antamisen (kyllä/ei).

3–4 kuukautta vanhojen vauvojen pilottitutkimus syksyllä 2017

Pilottitutkimuksen tavoitteet

Pilottitutkimuksen tavoitteena oli kehittää ja testata menetelmä, joka pitkällä tähtäimellä tuottaa säännöllisesti seurantatietoa kolmi-nelikuukautisten lasten ja heidän perheidensä terveydestä, hyvinvoinnista, osallisuudesta ja palvelujen. Väkivaltakysymysten osalta tavoitteena oli testata kysymysten hyväksyttävyyttä (vastataanko vai tuleeeko paljon puuttuvaa tietoa) ja toimivuutta.

Aineisto ja menetelmät

Pilottitutkimus toteutettiin loka-marraskuussa 2017 kuuden maakunnan alueella; Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Kanta-Häme, Päijät-Häme, Uusimaa (yhdeksän kuntaa) ja Satakunta (Huitinen). Perheet rekrytoitiin laajassa terveystarkastuksessa lastenneuvolassa. Lastenneuvoloista saadun tiedon mukaan 813 perhettä halusi osallistua tutkimukseen. Sähköiseen tai paperiseen lomakkeeseen vastasi lopulta 439 äitiä ja 307 toista huoltajaa eli äitien vastausprosentin paras arvio on 54 ja toisten huoltajien 39. Väkivaltaa koskevat tulokset raportoidaan lukuina ja prosenttiosuuksina. Tilastollisia testejä ei tehty aineiston pienuuden vuoksi.

Alustavia tuloksia

Väkivaltaa koskevissa kysymyksissä puuttuvaa tietoa oli hyvin vähän: äideillä enimmillään 6/439 ja toisilla huoltajilla 4/307. Kaiken kaikkiaan väkivallan kokemukset ja erityisesti vauvan kohdistunut kaltoinkohtelu oli harvinaista.

Parisuhteessa olevista äideistä 4,8 ja toisista huoltajista 6,8 prosenttia raportoi kokeneensa parisuhteessaan viimeisen kahdentoista kuukauden aikana jotain kysytyistä väkivallan muo-

doista. Henkisen väkivallan kokemukset olivat tavallisimpia (Taulukko 1). Kaikki väkivaltaa kokeneet toiset huoltajat olivat miehiä. Seksuaalista väkivaltaa kokenut raportoi kokeneensa kaikkia väkivallan muotoja. Taloudellisen väkivallan kokemukseen liittyi äideillä yhtä poikkeusta lukuun ottamatta aina myös jokin muu tai muita väkivallan kokemuksia. Näin ei ollut kenelläkään toisella huoltajalla. Fyysiseen väkivaltaan liittyi äideillä aina jokin muu koettu väkivallan muoto ja toisilla huoltajillakin kolmella viidestä.

Taulukko 1. Parisuhteessa olevien huoltajien viimeisen 12 kk aikana kokema väkivalta, 3-4-kk LTH-pilottitutkimus, 2017, %

	Äidit (n=421)	Toiset huoltajat (n=300)
Fyysinen	1,0	1,7
Henkinen	4,3	3,7
Seksuaalinen	0,2	0,0
Taloudellinen	1,9	2,0

Kysymykseen siitä, oliko joku vauvan läheinen (itse, toinen vanhempi, puoliso tai entinen puoliso) menettänyt malttinsa, mutta saanut itsensä vaivoin hillittyä, vastasi myöntävästi 5,3 prosenttia äideistä ja 3,6 prosenttia toisista huoltajista. Vauvan kaltoinkohtelu jollakin kysytyistä tavoista oli hyvin harvinaista (jokainen alle yhden prosentin).

Apua väkivallan kokemuksiin oli haettu harvoin. Eniten sitä oli haettu ja saatu puolisolta ja ystäviltä. Ammattihenkilön apua oli hakenut alle kymmenen äitiä ja vielä vähemmän toista huoltajaa. Äideillä apu oli yhtä usein ollut sekä riittävää että riittämätöntä. Toisista huoltajista vain muutama oli turvautunut ammattilaisen apuun. Muutamat sellaiset äidit ja toiset huoltajat, jotka eivät olleet raportoineet väkivallan kokemusta, raportoivat silti avun hakemisesta ja sen riittävydestä.

Huoltajien lomakkeen lopussa oli mahdollisuus antaa palautetta. Vain yksi toisista huoltajista piti turhana kysyä vauvan heittämisestä ja alkoholilla rauhoittamisesta. Yksi kommentoi epämääräiseksi vaintoehtoa ”sain mutta se ei ollut riittävää”, jota on käytetty väestötutkimuksissa yleisesti avun ja palvelun saantia koskevissa kysymyksissä.

Pohdintaa

Monissa analyyseissa on tuotu esiin väkivaltaan liittyvien palvelujen vähäisyys ja sattumanvaraisuus Suomessa (esim. Humppi & Ellonen, 2010). Vanhemmat ovat saattaneet hakea apua vanhemmuuteen liittyvissä ongelmissa mutta pitäneet samaansa apua riittämättömänä ja epätarkoituksenmukaisena (Ellonen ym. 2015). Epätyydyttävät palvelukokemukset eivät ole lainkaan tavattomia lapsiperheiden palveluissa (esim. Perälä ym. 2011) eivätkä varsinkaan lähisuhdeväkivallan ongelmissa (esim. Ellonen & Pösö, 2014; Ellonen ym. 2015). Tietoa lähisuhdeväkivalta ja lasten kaltoinkohtelusta erityisesti pikkulapsiperheissä tarvitaan enemmän, jotta ilmiöön voidaan puuttua ja palveluja kehittää ja kohdentaa nykyistä paremmin.

Pilottitutkimus osoitti, että väkivallasta voi kysyä lapsiperheiden terveyttä ja hyvinvointia selvittävässä kyselytutkimuksessa, sillä puuttuvaa tietoa oli hyvin vähän. Pilottitutkimuksen perusteella ei voi vetää johtopäätöksiä lähisuhdeväkivallan tai vauvoihin kohdistuneen kaltoin-

kohtelun yleisyydestä. Se antaa kuitenkin viitettä siitä, että sekä äideillä että isillä on kokemuksia lähisuhdeväkivallasta, ja siksi lähisuhdeväkivallasta tulee kysyä molemmilta pienten vauvojen huoltajilta. Se antaa myös viitettä siitä, että vauvoilla on - vaikkakin onneksi harvoin - riski tulla kaltoinkohdeksi, ja siksi siitäkin on välttämätöntä kysyä. Kyselylomakkeessa ohjattiin lähisuhdeväkivaltaa kokeneita tai vauvan kaltoinkohtelua raportoineita olemaan yhteydessä Nollalinjaan, turvakotiin tai terveydenhoitajaan. Ammattilaisten on tärkeä aktiivisesti kysyä kodin turvallisuudesta ja antaa asiakkaalle mahdollisuus väkivallasta kertomiseen sekä avun ja tuen piiriin pääsemiseen. Tuen ja avun riittävyys tulee myös varmistaa.

LÄHTEET

- Humpi, S-M. & Ellonen, N. (2013). Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Tapausten tunnistaminen, rikosprosessi ja viranomaisten yhteistyö. *Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 40*.
- Ellonen, Noora & Pösö, Tarja. (2014): Hesitation as a system response to children exposed to violence. *International Journal of Children's Rights*.
- Ellonen, N., Pösö, T., & Peltonen, K. (2015). Äidit ja lapsiin kohdistuva väkivalta. Kyselytutkimuksen tulosten pohdintaa. *Yhteiskuntapolitiikka 80:1*.
- Perälä, M-L., Salonen, A., Halme, N., & Nykänen, S. (2011). Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. *Raportti 36. Helsinki: THL*.

Johanna Hietämäki, YTT, erikoistutkija

Vanhempien huolet lapsen kohtelusta ja parisuhteesta

- Pienten lasten vanhemmilla ja erityisesti äideillä onhuolia lapsen kohtelusta. Varsinkin maltin menettämisestä ristiriitatilanteissa huolestutti vanhempia.
- Pienten lasten äidit ja isät ovat yhtä paljon huolissaan parisuhdeongelmista.
- Vanhemmista suurempi osa oli huolissaan lapsen kohtelusta, mikäli heillä oli huolta parisuhteesta verrattuna vanhempiin, joilla ei ollut huolta parisuhteesta.

Tutkimuksen tausta ja toteutus

Tutkimus sisältää myös yksivuotiaiden lasten vanhemmilla olevien huolten tarkastelu on osa STN-CHIDLCARE-tutkimushanketta, jonka kohteena on lapsiperheiden hyvinvoinnin sekä varhaiskasvatus- ja hoitoratkaisuja tutkiminen¹. Lapsiperheillä voi olla monenlaisia huolia. Tässä artikkelissa tarkastellaan yksivuotiaiden lasten äitien ja isien huolia lapsen kohtelusta ja parisuhteesta. Tutkimukseen osallistuneissa perheissä oli noin yksivuotias lapsi ja perheissä saattoi olla myös muita lapsia.

Aineisto kerättiin kymmenessä kunnassa vuonna 2016 (ks. Hietämäki ym. 2017). Kyselyyn vastasi kaikkiaan 2081 lapselta ainakin yksi vanhempi. Tutkimukseen osallistui yhteensä 2696 yksivuotiaan lapsen vanhempaa. Lapsen vanhemmat saivat omat kyselylomakkeet ja osassa tapauksista kyselyyn osallistui kaksi vanhempaa. Tässä artikkelissa tarkastellaan tuloksia niiden lasten osalta, joiden kumpikin vanhempi osallistui tutkimukseen. Lapsen kaksi vanhempaa vastasi kyselyyn 616 tapauksessa (30 %) ja yksi vanhempi 1465 tapauksessa (70 %).

Analyysissa mukana olevassa osa-aineiston vanhemmista yliopisto- tai korkeakoulututkinto oli reilulla puolella (43 %), ammatillinen opisto- tai ammattikorkeakoulututkinto noin neljäsosalla (24 %), ammattikoulun tai ammatillisen kurssin oli suorittanut alle viidesosa (17 %) ja ilman ammatillista koulutusta oli seitsemän prosenttia vanhemmista. Lähes kaikki vanhemmat vastasivat tässä tarkasteltaviin huolta koskeviin kysymyksiin (98,8 - 98,9 %).

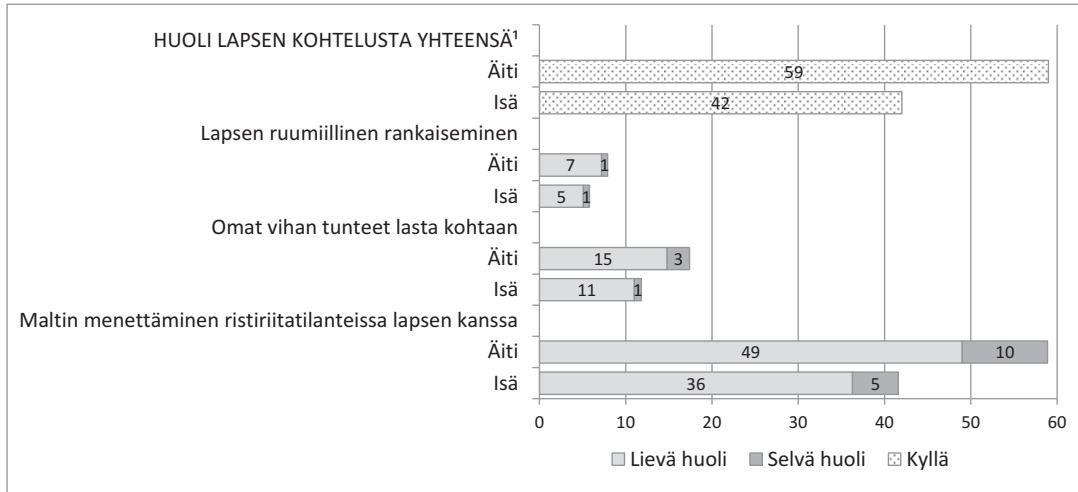
Lapsen kaltoinkohtelua ja parisuhdeväkivaltaa koskevista huolista kysyttiin viimeisen puolen vuoden ajalta: *Oletko ollut huolissasi viimeisen 6kk aikana seuraavista vanhemmuuteen tai perheeseen liittyvistä asioista?* Vastausvaihtoehdot olivat: ei huolta, lievä huoli ja selvä huoli. Tarkasteltavat väittämät käyvät ilmi kuvioista yksi ja kaksi.

Huolet lapsen kohtelusta ja parisuhdeväkivallasta

Lapsen kohtelua koskevista huolista oli vähintään yhdestä huolesta huolissaan lievästi tai selvästi 51 prosenttia vanhemmista (kuvio 1). Eniten huolta herätti maltin menettäminen ristiriitatilanteissa lapsen kanssa. Äideistä suurempi osa kuin isistä oli huolissaan maltin menettämisestä ristiriitatilanteissa ($p < ,001$). Omat vihan tunteet lasta kohtaan huolestuttivat yli

¹ Tutkimushankkeen rahoittaa Suomen Akatemia. <https://www.jyu.fi/edupsy/fi/tutkimus/tutkimushankkeet/kotisivut/child-care>

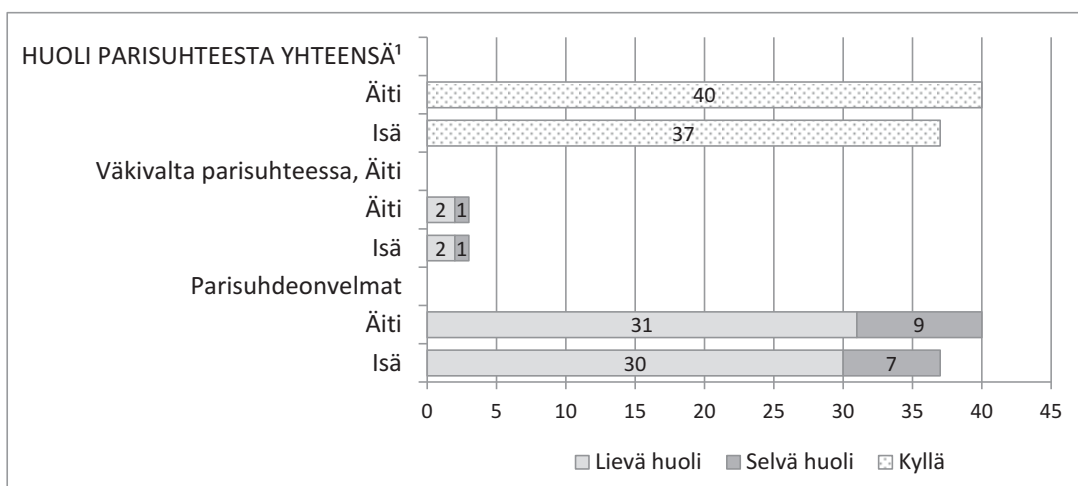
kymmenesosaa vanhemmista. Äidit olivat isää enemmän huolissaan myös lapsen kohdistuvista vihan tunteista ($p = ,004$). Lapsen ruumiillinen rankaiseminen huolestutti alle kymmenesosaa vanhemmista.

¹ Eri huolia koskevat vastaukset on yhdistetty vastaukseksi kyllä, mikäli vanhempi on ollut lievästi tai selvästi huolissaan vähintään yhdestä kysytystä asiasta.

Kuvio 1. Äitien ja isien huolet lapsen kohtelusta, % (äidit n = 614 - 615, isät n= 600 - 602).

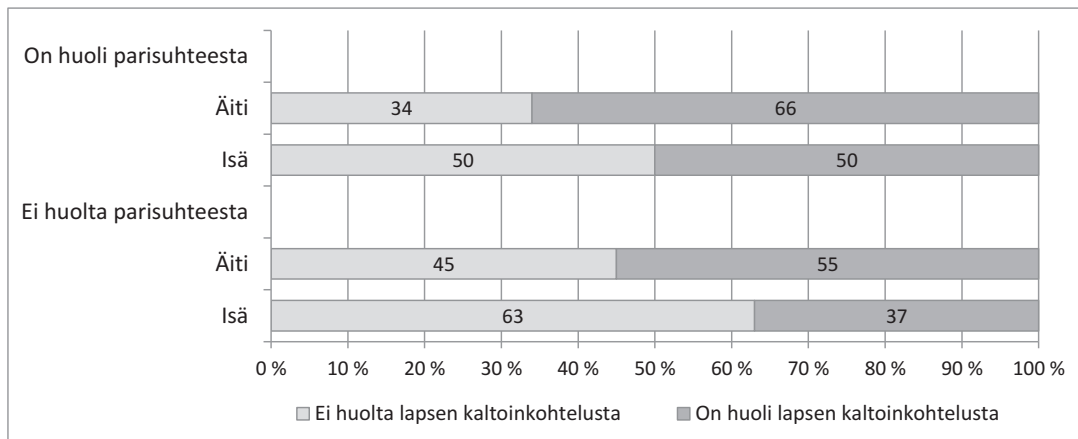
Parisuhteeseen liittyen vähintään yhdestä kysytystä asiasta oli huolissaan lievästi tai selvästi yhteensä 39 prosenttia vanhemmista. Parisuhteongelmat huolestuttivat vanhempia selvästi suurempaa osaa vanhempia kuin parisuhdeväkivalta. Parisuhteongelmista oli huolissaan reilu kolmasosa vanhemmista ja väkivallasta parisuhteessa kolme prosenttia. Äitien ja isien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja parisuhteeseen liittyvien huolien esiintymisen suhteen.

¹ Eri huolia koskevat vastaukset on yhdistetty vastaukseksi kyllä, mikäli vanhempi on ollut lievästi tai selvästi huolissaan vähintään yhdestä kysytystä asiasta.

Kuvio 2. Äitien ja isien huolet parisuhteesta, % (äidit n = 614 - 615, isät n= 602).

Äitien ja isien parisuhteeseen ja lapsen kohteluun liittyvät huolet olivat yhteydessä toisiinsa (kuvio 3). Vanhemmista, jotka olivat huolissaan parisuhteesta, suurempi osa oli huolissaan lapsen kohtelusta verrattuna vanhempiin, jotka eivät olleet huolissaan parisuhteesta. Parisuhteesta huolestuneista äideistä kolme neljäsosaa ja isistä puolet oli huolissaan lapsen kohtelusta. Äidit olivat isiä enemmän huolissaan lapsen kohtelusta riippumatta siitä, olivatko he huolissaan parisuhteesta ($p < ,001$) tai eivät olleet huolissaan parisuhteesta ($p = ,001$).

Kuvio 3. Parisuhdetta ja lasten kaltoinkohtelua koskevat huolet äideillä ja isillä, % (äidit n = 615, isät n = 602)

Yhteenveto

Artikkelissa tarkasteltiin vanhempien huolia koskien lapsen kohtelua ja parisuhdetta. Vanhemmista noin puolet oli huolissaan maltin menettämisestä ristiriitatilanteissa lapsen kanssa ja alle puolet oli huolissaan parisuhdeongelmista. Lisäksi vanhemmista pientä osaa huolestuttivat omat vihan tunteet lasta kohtaan ja lapsen ruumiillinen rankaiseminen sekä väkivalta parisuhteessa. Väkivaltaan liittyvistä asioista kysytään yleensä koskien väkivallan esiintymistä (ks. Hietämäki tässä julkaisussa), mutta tässä artikkelissa tarkastelun kohteena ovat vanhemmilla olevat huolet väkivaltaan, maltin menettämiseen ja parisuhdeongelmiin liittyvistä asioista. Äidit olivat isiä enemmän huolissaan maltin menettämisestä lapsen kanssa ja lapsen kohdistuneista vihan tunteista. Tämä voi selittyä ainakin osittain sillä, että äidit viettävät enemmän aikaa 1-vuotiaan lapsen kanssa verrattuna isiin (ks. Hietämäki ym. 2017). Toisaalta erot tuloksissa voivat liittyä myös sukupuolten välisiin eroihin väkivallan kohtaamisen tavoissa, väkivaltaan suhtautumisessa ja väkivaltatilanteiden tulkinnoissa (Huttunen ym. 2015).

Huolet eivät suoraan kerro, esiintyykö vanhemman ja lapsen tai vanhemman ja puolison välillä väkivaltaa tai parisuhteeseen ja suhteessa lapseen esiintyviä ongelmia. Vanhemmat kuitenkin selvästi ilmaisevat huoliaan heille osoitetussa kyselytutkimuksessa. Huolet ovatkin yksi tarkastelukulma perheen tilanteeseen suoraan väkivaltaa koskevien kysymysten lisäksi. Kyselylomake ei sisältänyt väkivallan esiintymistä koskevia kysymyksiä.

Vanhempien kokemia huolia on tutkittu melko paljon ja se osaltaan kertonee huolten tärkeydestä ihmisen elämässä. Vanhempien huolista tehdyssä systemaattisesta kirjallisuuskatsauksesta käy ilmi huolia koskevan tutkimuksen moninaisuus. Huolia on tarkasteltu tutkimuskirjallisuudessa määrittelemällä vanhempien huolia, tutkimalla huoliin liittyviä determinantteja

sekä vanhempien huolten yhteyttä lapsen ongelmiin, vanhemman käyttäytymiseen ja huolten vaikutuksiin. Lisäksi näkökulmina ovat olleet vanhempien huolten vaikutukset terveydenhuollon ammattilaisiin ja interventioihin. Kirjallisuuskatsauksessa tulee esille, kuinka vanhemman empaattinen taito tuntee huolta on tärkeä lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle. Toisaalta liiallisella huolestuneisuudella tai huolien puuttumisella voi olla negatiivisia vaikutuksia lapsen hyvinvoinnille. Vanhempien lapsia koskevat huolet on todettu olevan usein yhteydessä todellisiin ongelmiin. Huolien kokemiseen voi kuitenkin olla yhteydessä esimerkiksi vanhemman kokemaa stressiä ja vaikeita elämäkokemuksia. (Algarvio & Leal 2016.) Vanhempien lasta ja perhettä koskevat huolet ovat Staal ja kumppaneiden (2013) tutkimuksen mukaan yhteydessä lapsen kaltoinkohteluun. Tässä tutkimuksessa esiin tulleet vanhempien huolet voivat kertoa siitä, millaisia asioita perheissä koetaan vanhempien ja lasten välillä sekä perheessä esiintyvistä väkivallasta.

Australialaisessa tutkimuksessa vanhemmista 20 prosenttia oli huolissaan väkivallasta. Vanhempien huolten ymmärtämistä pidettiin erittäin tärkeänä vanhempien sitoutumiseksi interventioihin. (Slater ym 2009.) Tutkimuskatsauksen mukaan ammattilaisten on tärkeä suhtautua vakavasti vanhemmalla oleviin huoliin. Se lisää vanhempien tyytyväisyyttä palveluihin ja voi estää mielenterveyshäiriöiden esiintymistä lapsilla. (Algarvio & Leal 2016.) Vanhemmilla esiintyvien huolten systemaattista tarkastelua pidetään tärkeänä (Staal ym 2013).

Yksivuotiaiden lasten vanhempien huolet suhteessa lapseen ja parisuhteeseen tulevat tässä tutkimuksessa selkeästi esille. Pikkulapsiperheitä kohtaavissa palveluissa on tärkeä kysyä vanhemmilla heillä olevista huolista sekä avun ja tuen tarpeista. Vanhempien ja perheiden keskinäiseen huolien tarkasteluun on myös kehitetty menetelmiä (ks. Staal ym 2013).

KIRJALLISUUS

- Algarvio, Susana & Leal, Isabel: Parental concerns definition: a literature review. *Psicologia, Saúde & Doenças*, 2016: 17 (3), 423-440.
- Hietämäki, Johanna & Kuusiholma, Julia & Räikkönen, Eija & Alasuutari, Maarit & Lammi-Taskula, Johanna & Repo, Katja & Karila, Kirsti & Hautala, Paula & Kuukka, Anu & Paananen, Maiju & Ruutiainen, Ville & Eerola, Petteri: Varhaiskasvatus- ja lastenhoitoratkaisut yksivuotiaiden lasten perheissä : CHILDCARE-kyselytutkimuksen 2016 perustulokset. Työpaperi 24. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2017.
- Huttunen, Marjukka; Husso Marita & Hietämäki, Johanna. Sukupuoliero parisuhdeväkivallan yleisyydessä ja sen havaitsemisessa lasten ja nuorten näkökulmasta. *Janus* 2015: 23 (4), 369-386.
- Slater, Amy & Bowen, Jane & Corsini, Nadia & Gardner, Claire & Golley, Rebecca & Noakes, Manny: Understanding parent concerns about children's diet, activity and weight status: an important step towards effective obesity prevention interventions. *Public Health Nutrition*, 2009: 13 (8), 1221-1228.
- Staal, Ingrid I.E. & Hermannsc, Jo M.A. & Schrijversb, Augustinus J.P. & van Stel, Henk F.: Risk assessment of parents' concerns at 18 months in preventive child health care predicted child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect* 2013: 37 (7), 475- 484.

Johanna Hietamäki, YTT, erikoistutkija

Lähisuhdeväkivallan kokemukset ja tuen tarve lapsiperheissä

- Lapsen kohdistuneesta fyysisestä väkivallasta kertoi 12 % ja fyysisestä parisuhdeväkivallasta 5 % vanhemmista
- Vanhemmista 16 % oli kokenut henkistä väkivaltaa
- Lapsen kohdistuvan henkisen väkivallan kysyminen tarvitsee kehittämistä. Lapsen kohtelua koskevat väittämät voivat tilanteesta riippuen kuvata henkistä väkivaltaa tai lapsen tarkoituksenmukaista tai epätarkoituksenmukaista kohtelua.
- Vanhemmat tarvitsisivat enemmän apua väkivalta- ja ristiriitatilanteisiin

Tutkimuksen tausta ja toteutus

Nelivuotiaiden lasten ja perheiden terveys, hyvinvointi ja palvelut -pilottitutkimus (NEVA) toteutettiin vuonna 2016. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa nelivuotiaiden lasten ja heidän perheidensä hyvinvoinnista ja terveydestä sekä näiden yhteydestä lastenhoidon ratkaisuihin sekä kehittää ja pilotoida tiedonkeruun toteutuksen tapoja. Pilotin pohjalta suunniteltiin pysyvää kansallista tiedonkeruuta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteutti tutkimuksen osana Suomen Akatemian rahoittamaa STN-CHILDCARE -tutkimushanketta².

Tutkimusaineisto kerättiin nelivuotiaiden lasten vanhemmilta ja neuvolan henkilökunnalta vuonna 2016 viiden kunnan alueella (Helsinki, Jyväskylä, Salo, Tampere, Ulvila). Tutkimus toteutettiin neuvolassa nelivuotiaiden lasten laajan terveystarkastuksen yhteydessä. Terveystarkastaja kertoi tutkimuksesta vanhemmille ja pyysi huoltajalta suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Vanhemmalle ja neuvolalle olivat erilliset nelivuotiasta lasta ja hänen perheensä koskevat kyselylomakkeet.

Tutkimukseen osallistumista kysyttiin 984 vanhemmalta, joista 75 prosenttia (N = 738) antoi suostumuksensa ja näissä tapauksissa neuvola täytti perhekohtaisen kyselylomakkeen. Suostumuksen antaneista vanhemmista 46,8 prosenttia (N = 348) täytti vanhemmalle suunnatun kyselylomakkeen. Kyselyyn vastanneista vanhemmista oli suuri osa äitejä (90 %). Yliopistotai korkeakoulututkinto oli lähes puolella (44 %), ammatillinen opisto tai ammattikorkeakoulututkinto oli reilulla kolmasosalla (36,5 %), ammattikoulututkinto tai ammatillisen kurssin oli käynyt vajaa viidesosa (17,5 %) ja ilman ammatillista koulutusta oli kaksi prosenttia vanhemmista. Väkivaltaa koskevien väittämien suhteen vastausaktiivisuus vaihteli 90,2 – 95,7 prosentin välillä.

Tässä artikkelissa tarkastellaan tutkimukseen osallistuneiden vanhempien vastausten pohjalta lapsen kohtelua, lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ja parisuhdeväkivaltaa sekä kokemuksia avun saamisesta nelivuotiaiden lasten perheissä. Neuvolan aineiston pohjalta tarkastellaan tuen tarpeen tunnistamista koskien lapsen kaltoinkohtelua ja parisuhdeväkivaltaa.

Väkivaltaa määritellään siten, että se on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista. Väkivallalla on haitallisia seurauksia sen kohteelle koskien esimerkiksi fyysisen

2 www.thl.fi/childcare

tai psyykkisen vamman syntymistä, kehityksen häiriytymistä tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämistä. (WHO 2005, 22; Hearn 1998, 15-16; Lattu 2016; Wolfe ym 2011.)

Lähisuhteiden väkivallasta kysyttiin lapseen kohdistuvasta ja parisuhteessa esiintyvistä väkivallasta. Lapseen kohdistuneesta väkivallasta ja vuorovaikutukseen liittyvistä tilanteista kysyttiin viimeisen vuoden ajalta: *Kuinka monta kertaa sinä/ lapsen toinen vanhempi/ puoliso/ entinen puoliso³ on viimeisten 12 kuukauden aikana toiminut ristiriitatilanteissa seuraavasti?* Vastausvaihtoehdot olivat 1 = ei kertaakaan, 2 = 1-2 kertaa, 3 = 3-10 kertaa, 4 = useammin kuin 10 kertaa, 5 = on toimittu näin, mutta en muista montako kertaa. Analyysia varten yhdistettiin vastausvaihtoehdot 3, 4 ja 5 (kolme kertaa tai useammin). Väittämät ja niistä muodostetut kaksi kokonaisuutta on esitetty kuviossa yksi. Kaksi kokonaisuutta lapsen kohtelu ja fyysinen väkivalta (kuvio 1). Lapsen kohteluksi on nimetty väittämiä, joita on Conflict Tactic Scalen (CTS) mukaisesti kutsuttu henkiseksi väkivallaksi (Fagerlund ym 2013, 47-48) tai psykologiseksi aggressioksi (Hentilä ym 2010; myös Lattu 2016). Nimeäminen toteutettiin tässä toisin johtuen väittämien monitulkintaisuudesta. Kyseiset väittämät (ks. kuvio 1) voivat mitata vakavaakin väkivaltaa, jos vanhempi toistuvasti toimii esimerkiksi lasta alistuen ja uhaten. Yleisesti tarkastellen henkistä väkivaltaa määritellään siten, että siihen sisältyy lapsen tunteisiin ja toimintaan vastaamisen epätarkoituksenmukaisuus, toistuvuus ja jatkuvuus sekä lapsen vahingoittaminen. Toisaalta jokainen vanhempi voi reagoida epätarkoituksenmukaisesti ollessaan väsynyt. (O'Hagan 1995.) Väittämät eivät siis välttämättä mittaa väkivaltaa, vaan voivat kuvata epätarkoituksenmukaista tai tarkoituksenmukaista toimintaa lapsen kanssa. Esimerkiksi vanhempi voi niin sanotusti kieltäytyä puhumasta lapsen kanssa ja siirtää keskustelun myöhempään ajankohtaan, jos lapsi ei suuttuessaan pysty keskustelemaan. Lisäksi kielenkäytössä on eroja sen suhteen, käytetäänkö kiroilua myönteisessä vai kielteisessä merkityksessä. Vanhemman poistuminen paikalta rauhoittuakseen voi olla hyvä ratkaisu sekä esineen voi lyödä rikki tahattomasti. Henkistä väkivaltaa on tärkeä tutkia, mutta aiheita koskevan sisällöltään validin mittarin muodostaminen vaikuttaa haasteelliselta. Väittämien tulisi vastata mahdollisimman hyvin väkivallan ja henkisen väkivallan määritelmiä (ks. edellä). Fyysiseksi väkivallaksi nimetyt väittämät muodostavat sisällöltään selkeimmin väkivallaksi tulkittavan kokonaisuuden (kuvio 1).

Parisuhteiden väkivallasta kysyttiin: *Onko lapsen toinen vanhempi/ puoliso/ entinen puoliso käyttäytynyt sinua kohtaan väkivaltaisesti viimeisten 12 kuukauden aikana?* Vastausvaihtoehdot olivat 1 = ei kertaakaan, 2 = 1-2 kertaa, 3 = 3-10 kertaa, 4 = useammin kuin 10 kertaa, 5 = on toimittu näin, mutta en muista montako kertaa. Analyysia varten yhdistettiin vastausvaihtoehdot 3, 4 ja 5 (kolme kertaa tai useammin). Kysytyt väkivallan muodot käyvät ilmi kuvioista 2. Erilaiset väkivallan muodot yhdistettiin analyysia varten henkiseksi ja fyysiseksi väkivallaksi.

Väkivallan esiintymistä koskevien kysymysten jälkeen vanhemmilta kysyttiin, olivatko he huolissaan ristiriitatilanteista ja väkivallasta: *Edellä oli ristiriitatilanteisiin ja väkivaltaan liittyviä kysymyksiä. Oletko sinä ollut huolissasi ristiriitatilanteisiin ja väkivaltaan liittyvistä asioista tämän vuoden aikana?* Vastausvaihtoehdot olivat 1 = en, 2 = kyllä, olen kertonut asiasta jollekin, 3 = kyllä, mutta en ole kertonut asiasta kenellekään. Lisäksi kysyttiin tuen ja avun saamisesta: *Oletko sinä tai perheesi saanut tukea ja apua ristiriitatilanteisiin ja väkivaltaan liittyviin asioihin.* Vastausvaihtoehdot olivat 1 = kyllä, riittävästi, 2 = kyllä, osittain, 3 = en, mutta olisi tarpeen saada, 4 = en koe tarvetta avulle. Tukea ja apua antavat tahot on esitetty kuviossa 3.

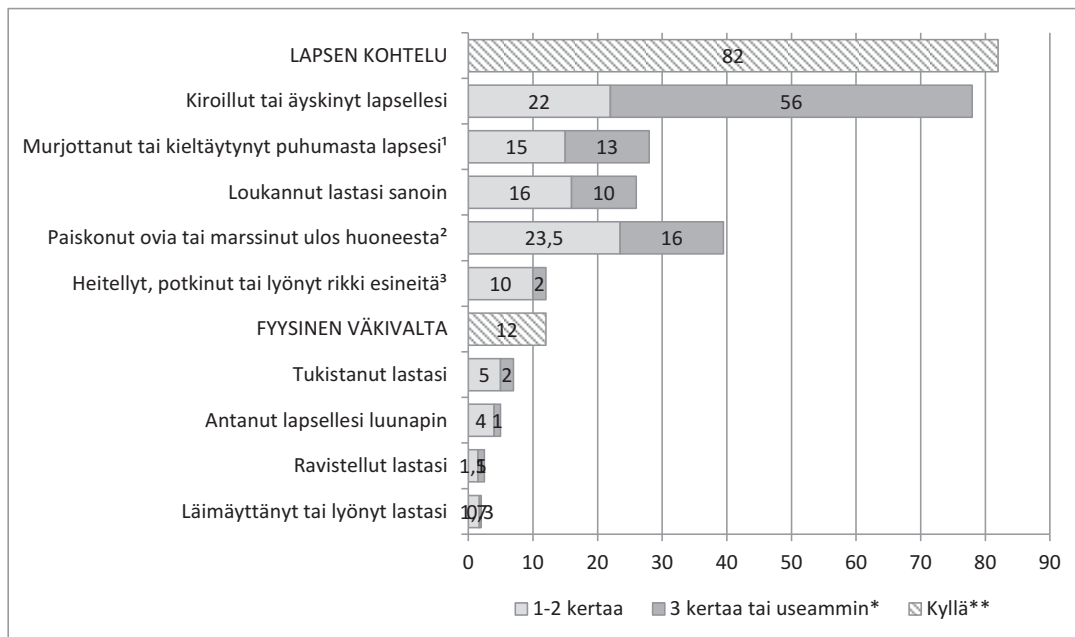
Kyllä Neuvolan työntekijä vastasi erilliseen lomakkeeseen siitä, tunnistivatko he perheellä tuen tai hoidon tarvetta terveystarkastuksen perusteella vuorovaikutukseen ja väkivaltaan liittyvissä asioissa: *Tunnistitko lapsen, vanhemman tai perheen tilanteessa tuen tai hoidon tarvetta seuraavissa asioissa tarkastuksen perusteella.* Vastausvaihtoehdot olivat 1 = ei lainkaan, 2 = vä-

3 Jatkoissa puhutaan yksinkertaisuuden vuoksi vanhemmasta, kun tarkoitetaan kyselyyn vastannutta vanhempaa, lapsen toista vanhempaa, vastaajan puolisoa tai entistä puolisoa.

hän, 3 = jonkin verran, 4 = paljon, 5 = en tiedä. Artikkelissa tarkasteltavia tunnistettavia asioita lapseen liittyen ovat lapsen kaltoinkohtelu (pahoinpitely, laiminlyönti, kurittaminen) sekä vuorovaikutuskyky ja/tai sosiaaliset taidot. Vanhempia koskevia asioita ovat vanhemman parisuhdeväkivalta ja vanhempien keskinäinen vuorovaikutus.

Lapsen kohtelu, väkivalta ja kokemukset parisuhdeväkivallasta

Lapsen kohtelua koskevat väittämät kuvaavat asioita, jotka voivat kuvata tilanteesta riippuen henkistä väkivaltaa tai lapsen tarkoituksenmukaista tai epätarkoituksenmukaista kohtelua (kuvio 1). Vanhemmista suuri osa oli kiroillut tai äyskinyt lapselle vähintään kerran lapselle viimeisen vuoden aikana. Vanhemmista vajaa puolet oli paikonut ovia tai marssinut ulos huoneesta/ huoneistosta/ talosta. Fyysisen väkivallan kohdistumisesta lapseen kertoi reilu kymmenesosa vanhemmista. Fyysisen väkivallan muodoista tavallisimpia olivat tukistaminen ja luunapin antaminen. Lapsen ravistelua tai lyömistä vastasi tapahtuneen hyvin pieni osa vanhemmista.

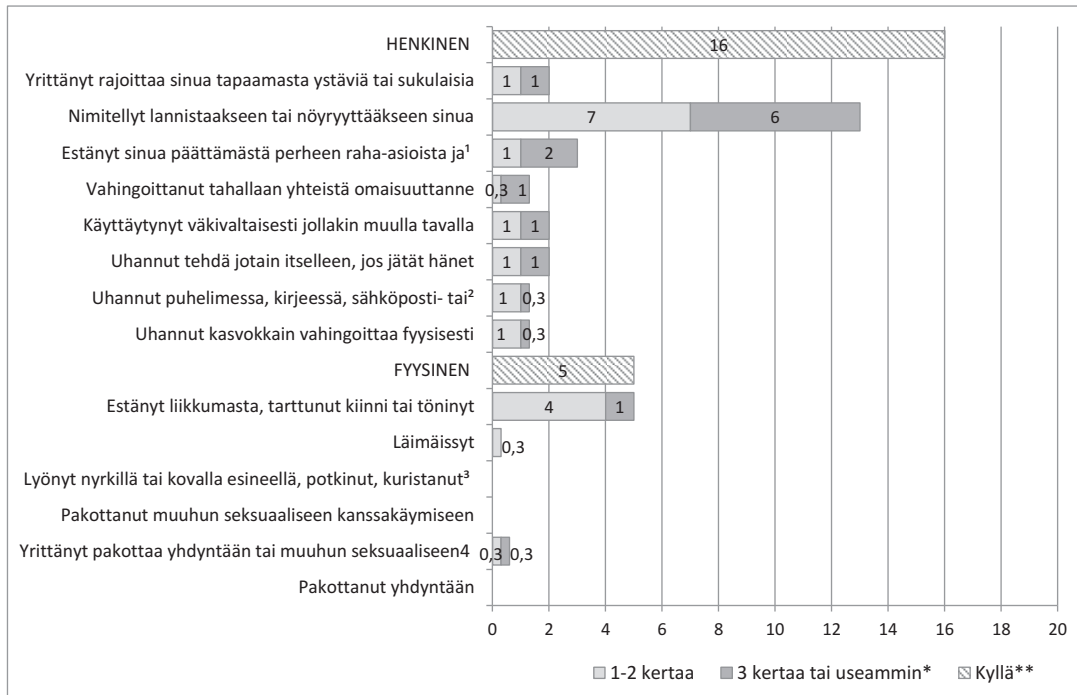
¹ Väittäjä jatkui seuraavasti: ...kanssa jostain asiasta. ² Väittäjä jatkui seuraavasti:.../ huoneistosta/ talosta

³ Väittäjä jatkui seuraavasti:...lapsesi nähden. * Yhdistetty vastausvaihtoehdot: 3 - 10 kertaa, Useammin kuin 10 kertaa, On toimittu näin, mutta en muista montako kertaa. ** Kokenut vähintään kerran yhtä väkivallan muotoa

Kuvio 1. Lapsen tarkoituksenmukainen tai epätarkoituksenmukainen kohtelu ja fyysinen väkivalta viimeisen vuoden aikana, % (n = 328 – 331)

Vakavaksi fyysiseksi väkivallaksi luokiteltavaa väkivaltaa kertoi tapahtuneen 3,6 prosenttia vanhemmista. Vakavaan fyysistä väkivaltaa kuvaamaan yhdistettiin vastausvaihtoehdot: ravistellut lastasi ja läimäyttänyt tai lyönyt lastasi. Tilanne määriteltiin vakavaksi fyysiseksi väkivallaksi, mikäli edellä mainituista vastausvaihtoehdoista ainakin toista oli tapahtunut vähintään kerran viimeisen vuoden aikana.

Parisuhteessaan henkistä väkivaltaa oli kokenut alle viidesosa vanhemmista. Tavallisin henkisen väkivallan muoto oli vanhemman nimittely lannistamiseksi tai nöyryyttämiseksi. Fyysistä väkivaltaa raportoi kokeneensa 5 prosenttia ja väkivalta tarkoitti näissä tapauksissa useimmiten liikkumisen estämistä, kiinni tarttumista tai tönimistä. Vanhemmista yhteensä 17 prosenttia kertoi kokeneensa vuoden aikana henkistä ja/tai fyysistä parisuhdeväkivaltaa.

¹ Väittämä jatkui seuraavasti: ...tekemästä itsenäisesti ostoksia. ² Väittämä jatkui seuraavasti: ...tekstiviestissä vahingoittaa fyysisesti. ³ Väittämä jatkui seuraavasti: ...tai käyttänyt jotakin asetta. ⁴ Väittämä jatkui seuraavasti: ...kanssakäymiseen * Yhdistetty vastausvaihtoehdot: 3 - 10 kertaa, Useammin kuin 10 kertaa, On toimittu näin, mutta en muista montako kertaa ** Kokenut vähintään kerran yhtä väkivallan muotoa.

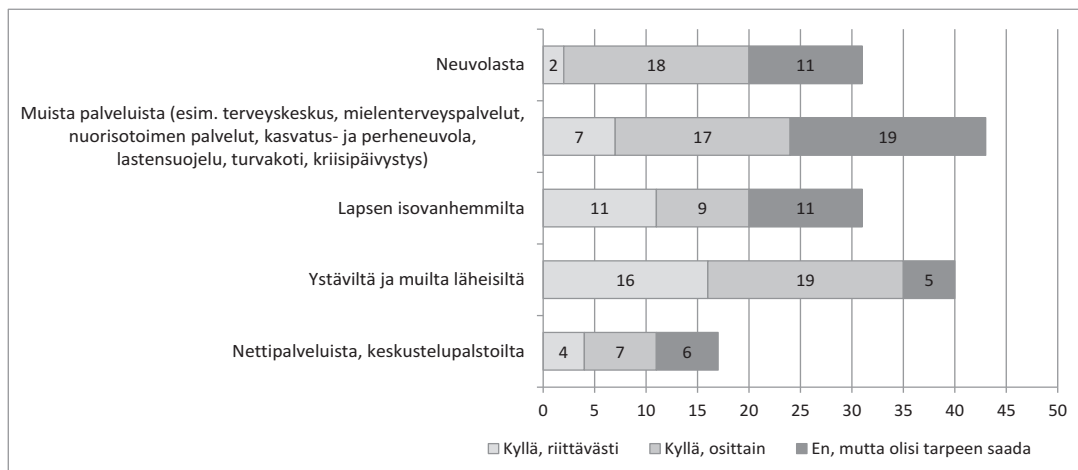
Kuvio 2. Vanhemman kokema parisuhdeväkivalta, % (n = 312 – 315)

Huolet ja avun saaminen

Huolissaan ristiriitatilanteista ja väkivaltilanteista kertoi olleensa yhteensä 13 prosenttia vanhemmista (n = 40). Huolissaan olevia ja siitä jollekin kertoneita oli 9 prosenttia vanhemmista (n = 28). Kokemus parisuhdeväkivallasta ja lapsen kohdistuneesta fyysisestä väkivallasta olivat yhteydessä ristiriitatilanteita ja väkivaltilanteita koskeviin huolien kokemiseen. Parisuhdeväkivaltaa raportoineista vanhemmista (n = 51) oli huolissaan väkivaltaan liittyvistä asioista 35 prosenttia ja muista vanhemmista (n = 249) oli huolissaan 8 prosenttia. Parisuhdeväkivallasta raportoineista vanhemmista oli kertonut huolesta jollekin 26 prosenttia ja ei ollut kertonut 10 prosenttia. Lapsen kohdistunutta fyysistä väkivaltaa raportoineista vanhemmista (n = 41) oli huolissaan 34 prosenttia ja muista vanhemmista (n = 274) oli huolissaan 10 prosenttia. Lapsen kohdistunutta fyysistä väkivaltaa raportoineista vanhemmista oli kertonut huolestaan jollekin 22 prosenttia ja ei ollut kertonut kenellekään 12 prosenttia.

Tukea ja apua ristiriitatilanteisiin ja väkivaltaan liittyviin asioihin koki saaneensa riittävästi tai osittain apua neuvolasta viidesosa ja muista palveluista neljäsosa vanhemmista (kuvio 3). Apua ei ollut saanut, mutta koki tarvitsevänsä neuvolasta kymmenesosa ja muista palveluista viidesosa vanhemmista. Ystäviltä ja muilta läheisiltä oli saanut apua reilu kolmasosa sekä iso-vanhemmilta noin viidesosa vanhemmista.

Neuvolan työntekijät puolestaan vastasivat tunnistaneensa perheillä olevan tuen tai hoidon tarvetta terveystarkastuksen perusteella vuorovaikutukseen ja väkivaltaan liittyvissä asioissa harvoin. Lapsen kaltoinkohtelua (pahoinpitely, laiminlyönti, kurittaminen) koskevaa tuen tai hoidon tarvetta arvioitiin olleen erittäin harvoin (1 %) . Samoin vanhempien väliseen parisuhdeväkivaltaan liittyen tuen tarvetta arvioitiin olleen erittäin harvoin (1 %)³. Vuorovaikutukseen liittyvissä asioissa arvioitiin tuen tarvetta olleen useammin verrattaessa väkivaltaa koskeviin tuen tarpeisiin. Tuen tarvetta vuorovaikutuksessa lapsen kanssa arvioitiin olevan alle kymmenesosalla perheistä (8 %)³. Vanhempien keskinäisessä vuorovaikutuksessa tunnistettiin olleen tuen tarvetta reilulla kymmenesosalla perheistä (13 %)⁴.

Kuvio 3. Vanhemman kokemus tuen ja avun saamisesta ristiriitatilanteisiin ja väkivaltaan liittyviin asioihin (n = 54 – 57)

Yhteenveto ja pohdinta

Lasten ja vanhempien parisuhteessa kokeman vakivallan esiintymistä koskevista tuloksista on nähtävissä, että nelivuotiaiden lasten perheissä kohdataan sekä lapsen että vanhempaan kohdistuvaa väkivaltaa. Lapsen kohdistuneesta fyysistä väkivaltaa kertoi tapahtuneen viimeisen vuoden aikana reilu kymmenesosa vanhemmista. Aikaisemmassa tutkimuksessa 5,5 prosenttia äideistä ilmaisi käyttäneensä vakavaa fyysistä väkivaltaa lasta kohtaan (Ellonen, Pösö & Peltonen 2015), kun taas tässä tutkimuksessa vanhemmista hieman harvempi (3,6 %) kertoi vanhempien lapsen kohdistamasta vakavasta fyysisestä väkivallasta. Tulosten vertailussa tu-

4 Yhdistetty vastausvaihtoehdot: vähän, jonkin verran, paljon. Prosenttiosuudet on laskettu niistä tapauksista, joissa terveydenhoitaja oli vastannut tuen tai hoidon tarpeen tunnistamiseen koskevista asioista (N = 579 – 725). Tarkastelussa ei ole mukana ”en tiedä”-vastaukset, joita oli annettu eniten vanhempien keskinäistä vuorovaikutusta (17 %, n = 130) ja parisuhdeväkivaltaa (17 %, n = 131) koskeviin kysymyksiin. Muihin tarkasteltuihin kysymyksiin annettuja ”en tiedä”-vastauksia oli 0,3 - 6 % (n = 2 – 39).

lee kuitenkin huomioida tutkimusten osin erilaiset kohderyhmät ja erot väkivaltaa koskevis-
sa mittareissa. Tämä tutkimus oli myös nimeltään ja aiheiltaan laajempi, ja se voi sinällään jo
vaikuttaa tuloksiin (National Research Council 2014, 157). Väkivaltaa koskevien kysymysten
kattavuuden on myös havaittu vaikuttavan väkivallan esiintymistä koskeviin tuloksiin (Piis-
pa 2011, Piispa ym 2006, 28-29). Lapsiuhritutkimuksen tuloksista on kuitenkin nähtävissä, et-
tä lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa on vähentynyt (Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen & Sa-
riola 2014, 49).

Vanhempaan kohdistuneesta fyysisestä parisuhdeväkivallasta raportoi viisi vanhempaa
sadasta ja henkistä parisuhdeväkivallasta kertoi alle viidesosa vanhemmista (16 %). Verrattaes-
sa aikaisempaan tutkimukseen ovat tulokset samansuuntaiset. Vuonna 2012 toteutetun tutki-
muksen mukaan fyysistä tai seksuaalista parisuhdeväkivaltaa oli kokenut 5 prosenttia naisista
viimeisen vuoden aikana (FRA 2014, 34)⁵. Myös tässä vertailussa on oltava kriittinen ja huomi-
oitava erilaiset kysymykset ja kohderyhmät.

Perheessä koettuun väkivaltaan ja ristiriitatilanteisiin liittyvät asiat huolestuttavat van-
hempia. Huolissaan oli yli kymmenesosa vanhemmista. Väkivaltaan liittyvistä asioista puhu-
minen ei kuitenkaan ole aina helppoa. Vanhemmista osa oli kertonut huolestaan jollekin, mut-
ta eivät kaikki. Myös Piispan ja kumppaneiden (2006) tutkimuksesta käy ilmi, että osa (35 %) parisuhdeväkivaltaa kokeneista ei ollut keskustellut kokemuksestaan kenenkään kanssa. Väki-
vallan kokeminen ei kuitenkaan aina tarkoita sitä, että siitä oltaisiin huolissaan. Parisuhdeväki-
valtaa kokeneista vanhemmista oli huolissaan noin kolmasosa ja lapsen kohdistunutta fyysis-
tä väkivaltaa raportoineista oli huolissaan kolmasosa vanhemmista.

Tarkasteltaessa neuvolan antamia vastauksia havaitaan, että neuvolassa arvioitiin hyvin
harvassa tapauksessa perheen tarvitsevan tukea väkivaltaan liittyvissä tilanteissa. Perheissä
on väkivallan kokemuksia, jotka eivät tule esille neuvolakäynnillä. Vanhemmista osa koki saa-
neensa apua neuvolasta, muista sosiaali- ja terveyspalveluista sekä läheisiltään. Toisaalta osa
vanhemmista koki, ettei ollut saanut apua, vaolla sille koettiin olleen tarvetta. Lapsiperheiden
palveluissa onkin tärkeä olla riittävästi resursseja ja taitoa luoda luottamuksellisia suhteita van-
hempiin. Lisäksi tarvitaan valmiutta ja taitoa keskustella väkivaltaan ja ristiriitoihin liittyvistä
kokemuksista, selvittää perheen tarvetta apuun ja tukeen sekä auttaa perhettä avun saamisessa.

5 Vuonna 2009 – 2010 toteutetussa tutkimuksessa parisuhdeväkivaltaa (fyysisellä väkivallalla uhkailu, fyysinen, seksuaalinen tai muu väkivalta) raportoi kokeneensa nykyisen kumppanin taholta 3-4 % ja entisen kumppaninsa taholta 1-2% (Heiskanen ym 2010, 16). Aikaisemmin vuonna 2005 toteutetussa naisiin kohdistunutta väkivaltaa koskevassa tutkimuksessa parisuhdeväkivaltaa (lievä ja vakava fyysinen väkivalta, fyysisellä väkivallalla uhkailu ja seksuaalinen väkivalta) raportoi kokeneensa 8 % (Piispa ym 2006, 44).

KIRJALLISUUS

- Ellonen, Noora & Pösö, Tarja & Peltonen, Kirsi. Äidit ja lapsiin kohdistuva väkivalta. Kyselytutkimuksen tulosten pohdintaa. *Yhteiskuntapolitiikka* 2015: 80 (1), 72 – 80.
- Fagerlund, Monica & Peltola, Marja & Kääriäinen, Juha & Ellonen, Noora & Sariola, Heikki. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, 2014.
- Fundamental Rights Agency (FRA). Violence Against Women – and EU wide survey. Vienna: FRA. 2014. Viitattu 26.2.2018. <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>.
- Hearn, Jeff. *The Violences of Men: How Men Talk About and How Agencies Respond to Men's Violence ti Women*. London: Sage, 1998.
- Hentilä, Sabina & Ellonen, Noora & Paavilainen, Eija & Kääriäinen Juha & Koivula, Tanja. Pieniin lapsiin kohdistuvan kaltoinkohtelun tilanteet vanhempien kuvaamana. *Janus* 2010: 18 (3), 260 – 276.
- Lattu, Emmi. Naisten tekemä väkivalta. *Acta Universitatis Tamperensis* 2176. Tampere: Tampereen yliopiston, 2016.
- National Research Council. Estimating the Incidence of Rape and Sexual Assault. Panel on Measuring Rape and Sexual Assault in Bureau of Justice Statistics Household Surveys, C. Kruttschnitt, W.D. Kalsbeek, and C.C. House, Editors. Committee on National Statistics, Division of Behavioral and Social Sciences and Education. Washington, DC: The National Academies Press. 2014.
- O'Hagan, Kieran P.: Emotional and psychological abuse: Problems of definition. *Child Abuse & Neglect* 1995: 19 (4), 449-461.
- Piispa, Minna: Parisuhdeväkivallan todellisuus. Teoksessa Riitta Hannus, Sirkku Mehtola, Luru Natunen & Auli Ojuri (toim.) *Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. 2011, 15 – 36.
- Piispa, Minna & Heiskanen, Markku & Kääriäinen, Juha & Sirén, Reino. Naisiin kohdistunut väkivalta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. 2006.
- Wolfe, David A. & McIsaac , Caroline: Distinguishing between poor/dysfunctional parenting and child emotional maltreatment. *Child Abuse & Neglect* 2011: 35 (10) 802– 813.
- WHO. Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Toim Etienne G. Krug, Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi ja Rafael Lozano. Suomentanut Eila Salomaa. Helsinki: Lääkäriin sosiaalinen vastuu ry, Terveyden edistämisen keskus ry, 2005.

Riikka Ikonen, TtT, erikoistutkija, Nina Halme, TtT, erikoistutkija

Kouluikäisten ja toisella asteella opiskelevien kokema väkivalta

- Koulukiusaaminen on vähentynyt tasaisesti viimeksi kuluneen kymmenen vuoden aikana
- Syrjivä kiusaaminen, eli kiusaaminen liittyen ulkonäköön, sukupuoleen, ihonväriin, kieleen, ulkomaalaistaustaan, romanitaustaan, saamelaistaustaan, vammaisuuteen, perheeseen tai uskontoon on melko yleistä varsinkin nuorten keskuudessa.
- Vanhempien tekemä fyysinen väkivalta on verrattain harvinaista, mutta nuoret kokevat melko yleisesti vanhempien tekemää henkistä väkivaltaa.
- Väkivaltakokemukset ovat huomattavasti muita yleisempiä toimintarajoitteisilla ja ulkomaista syntyperää olevilla nuorilla.

Taustaa

Kouluterveyskysely tuottaa tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä ja toimintakyvystä, elintavoista, koulunkäynnistä ja opiskelusta, perheestä ja elinoloista, palveluista ja avunsaannista sekä kasvuympäristön turvallisuudesta. Tuloksia voidaan tarkastella lapsen ja perheen taustatekijöiden mukaan, käytettävissä on muun muassa tiedot lapsen asumisesta, syntyperästä, sukupuolesta (myös koettu sukupuoli), toimintarajoitteista, äidin koulutustaustasta sekä siitä, asuuko lapsi sijoitettuna. Kouluterveyskyselyyn vastaa perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyvät lapset ja heidän huoltajansa, perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvät nuoret sekä toisen asteen koulutuksessa (lukiot ja ammatilliset oppilaitokset) 1. ja 2. vuotta opiskelevat nuoret.

Tutkimus toteutetaan kokonaistutkimuksena. Suuri ja alueellisesti kattava vastaajamäärä mahdollistaa tulosten tarkastelun koulu- ja oppilaitoskohtaisesti, suurimmissa kaupungeissa aluekohtaisesti, kuntakohtaisesti, maakunnittain sekä valtakunnallisesti. Kyselyyn vastataan luokkatilanteessa sähköisesti, rinnalla on myös optio paperilomakkeen käyttöön. Kysely toteutettiin vuonna 2017 viidellä kielellä: suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, venäjäksi sekä pohjoissaameksi. Lisäksi käytössä oli lyhyempi selkolomake, jonka voi täyttää tarvittaessa avustajan kanssa.

Kysely toteutettiin ensimmäisen kerran vuonna 1996 perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisilla. Vuonna 1999 mukaan tulivat lukiot ja vuonna 2008 ammatilliset oppilaitokset. Vuonna 2017 tietoa kerättiin ensimmäisen kerran perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyviltä lapsilta ja heidän huoltajiltaan. Vuonna 2017 kyselyyn vastasi 95 725 (aineiston kattavuus 80 %) perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyvää lasta, 73 680 (aineiston kattavuus 63 %) perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvää nuorta, 34 961 (aineiston kattavuus 51 %) lukiota käyvää nuorta ja 31 188 (vastausaktiivisuutta ei voida luotettavasti laskea) ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevaa nuorta. Kouluterveyskysely toteutetaan seuraavan kerran keväällä 2019.

Kasvuympäristön turvallisuus

Vuonna 2017 tietoa tuotettiin kasvuympäristön turvallisuuden osalta kiusaamisesta, häirinnästä ja väkivallasta, tapaturmista, oppilaitosten työoloista sekä päihteistä kasvuympäristössä. Liitteessä 1 on kuvattu tarkemmin Kouluterveyskyselyn 2017 väkivaltakysymykset.

Lasten ja nuorten kokema väkivalta

Seuraavassa tarkastellaan koulukiusaamisen ja syrjivän kiusaamisen kokemuksien yleisyyttä Kouluterveyskyselyn vuoden 2017 aineistoon perustuen. Lisäksi koulukiusaamisen yleisyyden osalta tarkastellaan trendiä viimeksi kuluneen kymmenen vuoden osalta. Perheväkivallan osalta tuloksia on kuvattu tarkemmin Nuorten elinolot-vuosikirjassa (Ikonen, Hietämäki, October, Seppänen & Halme, painossa) ja seksuaalisen häirinnän ja väkivallan osalta tulokset on esitetty Tutkimuksesta tiiviisti-julkaisussa (Ikonen & Halme 2018). Tarkastelussa keskitytään kaikkiin Kouluterveyskyselyn ikäryhmiin ja lisäksi tuloksia tarkastellaan toimintarajoitteisten ja ulkomaista syntyperää olevien lasten ja nuorten osalta.

Koulukiusaaminen oli melko harvinaista kaikilla kouluasteilla: vain noin joka kahdeskymmenes lapsi tai nuori tulee koulukiusatuksi viikoittain kuluvan lukukauden aikana. Koulukiusattuna viikoittain olevien perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvien nuorten osuus on laskeutunut tasaisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana: vuonna 2008 yhdeksää prosenttia nuorista koulukiusattiin viikoittain, vuonna 2010 kahdeksaa prosenttia, vuonna 2013 seitsemää prosenttia ja vuonna 2017 vastaava luku oli kuusi prosenttia. Kuitenkin ulkomaista syntyperää olevista ulkomailla syntyneistä nuorista joka viides kokee koulukiusaamista perusopetuksen 8. ja 9. luokalla viikoittain. Myös toimintarajoitteiset nuoret kokevat koulukiusaamista muita nuoria huomattavasti yleisemmin. Vain pieni osa (1-3 %) lapsista ja nuorista ilmoitti osallistuvansa koulukiusaamiseen viikoittain. Perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvistä ulkomaista syntyperää olevista ja ulkomailla syntyneistä nuorista lähes joka viides ilmoitti osallistuneensa kiusaamiseen viikoittain. (Taulukko 1.)

Niistä lapsista ja nuorista, jotka olivat kokeneet koulukiusaamista kuluvan lukukauden aikana ja kertoneet siitä aikuiselle, noin puolet kertoi kiusaamisen loppuneen tai vähentyneen kiusaamisen jälkeen. Lukioissa opiskelevat nuoret kokivat kiusaamisen loppuneen kertomisen jälkeen harvemmin kuin perusopetuksen 8. ja 9. luokalla tai ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat nuoret. Heikoiten vähäni tai loppui toimintarajoitteisten ja ulkomaista syntyperää ja ulkomailla syntyneiden nuorten kiusaaminen kertomisen jälkeen. (Taulukko 1.)

Syrjivän kiusaamisen kokemukset olivat yleisimpiä perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyville nuorilla. Tytöt kokivat syrjivää kiusaamista hiukan poikia enemmän kaikilla luokka-asteilla. Huomattavaa on toimintarajoitteisten ja ulkomaista syntyperää olevien perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvien nuorten kokemusten yleisyys: heistä lähes puolet oli kokenut syrjivää kiusaamista koulussa tai vapaa-ajalla viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana. (Taulukko 1.)

Lasten ja nuorten kokeman perheväkivallan osalta henkinen väkivalta oli huomattavasti fyysistä väkivaltaa yleisempää kaikilla luokka-asteilla. Tytöt kokevat henkistä väkivaltaa poikia yleisemmin ja yleisimpiä henkisen väkivallan kokemukset olivat perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa ja lukiota käyvillä nuorilla. Fyysinen väkivalta oli verrattain harvinaista, noin joka kahdeskymmenes lapsi tai nuori kokee fyysistä väkivaltaa vanhempiansa taholta. Tyttöjen ja poikien välillä ei ollut merkittävää eroa fyysisen väkivallan yleisyydessä. Toimintarajoitteiset ja ulkomaista syntyperää oleva nuoret kokevat sekä henkistä että fyysistä väkivaltaa huomattavasti muita nuoria enemmän. Noin joka viides nuori kertoi nähneensä tai kuullensa muiden perheenjäsenten välistä henkistä tai fyysistä väkivaltaa viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset Kouluterveyskyselyssä 2017

Väkivaltakokemukset	4. ja 5. lk, %	8. ja 9. lk, %	Lukio, %	AOL, %
<i>Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa</i>				
Tytöt	6	5	1	2
Pojat	8	7	2	4
Yhteensä	7	6	1	3
Toimintarajoitteiset		14	3	7
Ulkomaista syntyperää, syntynyt Suomessa		8	2	7
Ulkomaista syntyperää, syntynyt ulkomailla		19	7	10
<i>Osallistunut koulukiusaamiseen vähintään kerran viikossa</i>				
Tytöt	1	2	0	1
Pojat	3	5	1	4
Yhteensä	2	3	1	3
Toimintarajoitteiset		9	2	6
Ulkomaista syntyperää, syntynyt Suomessa		6	2	5
Ulkomaista syntyperää, syntynyt ulkomailla		18	6	11
<i>Kiusaaminen loppunut tai vähentynyt kertomisen jälkeen</i>				
Tytöt	60	52	36	56
Pojat	65	55	41	56
Yhteensä	63	53	38	56
Toimintarajoitteiset		40	22	43
Ulkomaista syntyperää, syntynyt Suomessa		59	42	56
Ulkomaista syntyperää, syntynyt ulkomailla		39	24	43
<i>Kokenut syrjivää kiusaamista</i>				
Tytöt	19	28	12	15
Pojat	21	24	11	12
Yhteensä	20	26	12	13
Toimintarajoitteiset		46	24	25
Ulkomaista syntyperää, syntynyt Suomessa		41	21	20
Ulkomaista syntyperää, syntynyt ulkomailla		45	27	24
<i>Kokenut vanhempien henkistä väkivaltaa</i>				
Tytöt	12	33	35	27
Pojat	13	18	19	13
Yhteensä	13	25	28	19
Toimintarajoitteiset		43	43	34
Ulkomaista syntyperää, syntynyt Suomessa		26	30	25
Ulkomaista syntyperää, syntynyt ulkomailla		36	28	20
<i>Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa</i>				
Tytöt	4	7	4	4
Pojat	6	6	3	3
Yhteensä	5	6	4	4
Toimintarajoitteiset		15	8	8
Ulkomaista syntyperää, syntynyt Suomessa		9	9	8
Ulkomaista syntyperää, syntynyt ulkomailla		23	11	12
<i>Kokenut muiden perheenjäsenten välistä henkistä tai fyysistä väkivaltaa</i>				
Tytöt		25	28	22
Pojat		13	14	9
Yhteensä		19	22	15
Toimintarajoitteiset		31	34	26
Ulkomaista syntyperää, syntynyt Suomessa		18	23	16
Ulkomaista syntyperää, syntynyt ulkomailla		28	22	16

Lopuksi

Kouluikäiset lapset ja nuoret kokevat väkivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla. Lasten ja nuorten väkivallan erityismuoto on koulukiusaaminen, mikä on tyypillisesti toistuvaa ja systemaattista. Kiusatuksi joutumisella on vahva yhteys mielenterveyden ongelmiin kuten masennukseen ja ahdistuneisuuteen, huonompaan fyysiseen terveyteen, itsetuhoiseen käytökseen ja päihteiden käyttöön (Moore, Norman, Suetani, Thomas, Sly, & Scott, 2017). Suomessa on tehty vaikuttavaa systemaattista koulukiusaamisen ehkäisytyötä esimerkiksi KiVa-koulu ohjelman muodossa (Salmivalli, Kärnä, & Poskiparta, 2011). Koulun tulee olla kaikille lapsille ja nuorille turvallinen oppimisympäristö. Vaikka koulukiusaaminen yleisesti onkin vähentynyt, huolta herättää toimintarajoitteisten ja ulkomaista syntyperää olevien nuorten kokeman kiusaamisen yleisyys. Näyttäisi myös siltä, että heidän kokemaansa kiusaamiseen ei ole pystytty vaikuttamaan kertomisen jälkeen yhtä tehokkaasti kuin muiden nuorten kiusaamiseen.

Syrjivää kiusaamista kartoitettiin ensimmäisen kerran viimeisimmässä, vuoden 2017 Kouluterveyskyselyssä. Syrjivä kiusaaminen koulussa tai vapaa-ajalla on melko yleistä etenkin perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvien nuorten keskuudessa ja etenkin toimintarajoitteiset ja ulkomaista syntyperää olevat nuoret kokevat syrjivää kiusaamista. Syrjivä kiusaaminen kohdentuu tyypillisesti ominaisuuksiin, joihin nuori ei voi vaikuttaa, kuten ihonväriin tai vammaisuuteen. Syrjivän kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen on erittäin tärkeää, jotta lapsilla ja nuorilla on tasa-arvoisuutta ja kaikkien osallisuutta korostava kasvuympäristö.

Vuonna 1984 kriminalisoitiin kaikki lapseen kohdistuva fyysinen väkivalta, mukaan luetuna niin sanottu kuritusväkivalta (lievä fyysinen väkivalta, jonka tavoitteena on lapsen käytöksen korjaaminen). Lasten ja nuorten kokema fyysinen väkivalta on vähentynyt viimeksi kuluneen 10 vuoden aikana (Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen, & Sariola, 2014) ja nyt tarkastelussa olevan Kouluterveyskyselyn tulokset jatkavat tätä laskevaa suuntausta.

LÄHTEET

- Fagerlund, M., Peltola, M., Kääriäinen, J., Ellonen, N., & Sariola, H. (2014). *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia*. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Ikonen, Riikka & Halme Nina. 2018. Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta: Kouluterveyskyselyn 2017 tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 6/2018. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Ikonen, R., Hietamäki, J., October, M., Seppänen, J., & Halme, N. Nuorten perheessä kokema väkivalta ja siihen saatu tuki ammattilaisilta. Painossa.
- Moore, S. E., Norman, R. E., Suetani, S., Thomas, H. J., Sly, P. D., & Scott, J. G. (2017). Consequences of bullying victimization in childhood and adolescence: A systematic review and meta-analysis. *World Journal of Psychiatry*, 7, 60-76.
- Salmivalli, C., Kärnä, A., & Poskiparta, E. (2011). Counteracting bullying in Finland: The KiVa program and its effects on different forms of being bullied. *International Journal of Behavioral Development*, 35, 405–411.

Liite 1. Väkivaltakysymykset Kouluterveyskyselyssä 2017

Aihe	Luokka-asteet	Lisätietoa ¹
<i>Kiusaaminen</i>		
Koulukiusattuna kuluvan lukukauden aikana	4.-5. lk, 8.-9. lk, toinen aste	Seurantatieto saatavissa vuodesta 1996
Koulukiusannut kuluvan lukukauden aikana	4.-5. lk, 8.-9. lk, toinen aste	Seurantatieto saatavissa vuodesta 1996
Koulukiusaamisen tekotavat	8.-9. lk, toinen aste	
Koulukiusaamisesta kertominen koulun aikuiselle ja kertomisen seuraus	4.-5. lk, 8.-9. lk, toinen aste	Kertomisen seuraus asteikolla pahentunut-loppunut
Syrjivä kiusaaminen	4.-5. lk, 8.-9. lk, toinen aste	Kiusaaminen koulussa tai vapaa-ajalla liittyen ulkonäköön, sukupuoleen, ihonväriin, kieleen, ulkomaalaisuuteen, romanitaustaan, saamelaisuuteen, vammaisuuteen, perheeseen tai uskontoon
<i>Väkivalta</i>		
Fyysinen uhka	4.-5. lk, 8.-9. lk, toinen aste	Varastettu tai yritetty varastaa käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä, uhattu fyysisesti vahingoittaa tai käyty fyysisesti kimppuun
Vanhempien tekemä fyysinen ja henkinen väkivalta	4.-5. lk, 8.-9. lk, toinen aste	Henkinen väkivalta: murjottaminen tai puhumista kieltäytyminen, haukkuminen tai nimittely, esineiden potkiminen tai heittäminen, lyömisellä tai piiskaamisella uhkaaminen Fyysinen väkivalta: töniminen tai ravisteleminen, tukistaminen, luunapin antaminen, lyöminen tai potkiminen
Perheessä nähty fyysinen ja henkinen väkivalta	4.-5. lk, 8.-9. lk, toinen aste	
Perheväkivallasta kertominen luotetulle aikuiselle ja avun saanti perheväkivaltaan	8.-9. lk, toinen aste	
<i>Seksuaalinen häirintä ja väkivalta</i>		
Häirintä	4. ja 5. lk, 8.-9. lk, toinen aste	4. ja 5. lk: Kehon kommentointi ja häiritsevä viestittely 8.-9. lk, toinen aste: paikkasidonnaisesti häiritsevä seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu, loukkaava kiusaaminen ja arvostelu, tekijä
Väkivalta	4. ja 5. lk, 8.-9. lk, toinen aste	4. ja 5. lk: koskettelu tai kosketteluun pakottaminen 8.-9. lk, toinen aste: koskettelu, seksiin painostaminen tai pakottaminen, vastineen tarjoaminen seksistä, tekijä
Luotetulle aikuiselle kertominen seksuaalisesta häirinnästä tai väkivallasta, avun saaminen	8.-9. lk, toinen aste	

¹Tarkat kysymysmuotoilut ovat nähtävissä kyselylomakkeissa: thl.fi/kouluterveyskysely

Suvi Parikka, VTM, erikoissuunnittelija, Oona Pentala-Nikulainen, VTM, kehittämisspäälikkö ja Anne Lounamaa, FT, johtava asiantuntija

Aikuisväestön kokema väkivalta ja asuinalueen turvattomuus

- Aikuisväestön kokema uhkailu ja väkivalta ovat pysyneet suhteellisen muuttumattomana 2010-luvulla
- Sosioekonomiset erot väkivaltakokemuksissa sekä asuinalueen turvattomuuden kokemuksessa ovat selkeät

Aineisto ja menetelmät

Vuonna 2010 aloitettu Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus (ATH) on kerännyt vuosittain tietoa 20 vuotta täyttäneiden suomalaisten terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluntarpeesta. Viimeisen 12 kuukauden aikana koettu fyysinen tai seksuaalinen väkivalta tai väkivallan uhka on vuodesta 2012 lähtien ollut lomakkeella yhtenä ilmiöalueena. Lisäksi 75 vuotta täyttäneiltä on kysytty kiristyksen kohteeksi joutumisesta.

ATH-tutkimuksen otoskoot ovat vaihdelleet vuosittain 5 000 ja 95 000 välillä, muodostaen yhteensä 197 500 hengen otoksen vuosilla 2012–2017. Otokset ovat olleet satunnaisotoksia koko Suomen alueelta, joissa 75 vuotta täyttäneillä on ollut kaksinkertainen poimintatodennäköisyys suhteessa 20–74-vuotiaisiin. Tiedot kerättiin postitse kyselylomakkeilla, mutta vastaaminen on ollut mahdollista myös sähköisesti internetissä. Vastauskielinä olivat suomi, ruotsi, englanti ja venäjä.

Kokonaisuusvastausaktiivisuus on vaihdellut 47 % ja 53 % välillä (Murto ym. 2010–2016) ja vastauskatoa on korjattu IPW-menetelmällä lasketuin painokertoimin (Härkänen ym. 2014) niin, että vastanneiden jakauma vastaa Suomen väestöä mm. iän, siviilisäädyn, sukupuolen, koulutuksen ja alueellisen jakauman mukaan. Otostutkimuksiin voi sisältyä satunnaisvaihtelun lisäksi myös systemaattista vaihtelua.

Väestön kokema väkivalta on yhteydessä väestön hyvinvointiin ja terveyteen sekä se on tyypillisesti piilorikollisuutta, jolloin sen esiintyvyyttä on tärkeää selvittää rikostilastojen lisäksi myös kyselytutkimuksilla. Koska havaintomäärät jäävät kyselytutkimuksissa usein pieniksi, voidaan useiden vuosien aineistoa yhdistämällä ja summamuuttujia muodostamalla seurata kansallisella tasolla väkivaltakokemusten kohdistumista eri väestöryhmiin ja kokemusten mahdollista vähentymistä tai lisääntymistä.

Tässä artikkelissa tarkastellaan ATH-aineiston pohjalta väkivaltakokemusten yleisyyttä sekä asuinalueen turvattomuuden kokemusta suomalaisessa aikuisväestössä vuosina 2012–2017. Tulokset esitetään prosenttiosuuksina ja väestötasolle nostettuina lukumäärinä. Väkivallan tai uhkailun kohteeksi joutuneiden osuutta kuvataan summamuuttujalla, joka on muodostettu kysymyksestä ”Onko joku käyttäytynyt Teitä kohtaan väkivaltaisesti 12 viime kuukauden aikana? Voitte valita useita vaihtoehtoja kultakin riviltä.” Kysymyspatterin alakysymyksinä esitettiin a) uhannut puhelimesta, kirjeestä, sähköposti- tai tekstiviestissä vahingoittaa fyysisesti, b) uhannut kasvokkain vahingoittaa fyysisesti, c) estänyt liikkumasta, tarttunut kiinni, tyrkkinyt tai töninyt, d) läimäissyt, e) lyönyt nyrkillä tai kovalla esineellä, potkinut, kuristanut tai käyt-

tänyt jotakin asetta, f) pakottanut sukupuoliyhteyteen, g) pakottanut muuhun seksuaaliseen kanssakäymiseen, h) yrittänyt pakottaa sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen kanssakäymiseen ja i) käyttäytynyt väkivaltaisesti jollain muulla tavalla, kuvatkaa yhdellä sanalla. Vastausvaihtoehtoina esitettiin 1) ei kukaan, 2) tuntematon tai puolittutu, 3) nykyinen avo- tai aviopuoliso tai seurustelukumppani, 4) muu lähemmin tuntemanne henkilö (muu perheenjäsen, entinen puoliso, ystävä, tuttava, työtoveri). Summamittarissa on vähintään yhteen alakysymykseen vaihtoehdon 2, 3 tai 4 vastanneiden osuus. Summamittarin lisäksi tarkastellaan summamuuttujan sisältämiä eri väkivaltamuotoja, joita ovat uhkailu, fyysinen väkivalta ja seksuaalinen väkivalta. Koska vastaaja on voinut valita useita eri vaihtoehtoja, osamittarit eivät summaudu summamittariin.

Ikääntyneiden osalta tarkasteltiin lisäksi taloudellisen hyväksikäytön kokemusta. Taloudellista hyväksikäyttöä kokeneiden osuus perustuu kysymykseen ”Onko joku vaatinut teiltä kiristämällä tai uhkaamalla rahaa tai omaisuutta 12 viime kuukauden aikana?” Vastausvaihtoehtoina esitettiin 1) ei kukaan, 2) tuntematon tai puolittutu, 3) nykyinen avio- tai aviopuoliso tai seurustelukumppani, 4) muu lähemmin tuntemanne henkilö (muu perheenjäsen, entinen puoliso, ystävä, tuttava työtoveri). Vastaaja sai valita useita vaihtoehtoja.

Asuinalueen turvattomuutta raportoivien osuus perustuu kysymykseen ”Miten tyytyväinen olette: asuinalueenne turvallisuuteen?”. Vastausvaihtoehtoina esitettiin 1) erittäin tyytyväinen, 2) melko tyytyväinen, 3) en tyytyväinen enkä tyytymätön, 4) melko tyytymätön ja 5) erittäin tyytymätön. Tässä raportissa tarkastellaan vaihtoehdon 4 tai 5 vastanneiden osuutta.

ATH tutkimuksessa vuodesta 2012 lähtien mukana olleet väkivaltakysymykset perustuvat kansallisissa uhritutkimuksissa käytettyihin kysymyksiin. Uhritutkimuksia on toteutettu vuosina 1980, 1988, 1993, 1997, 2003, 2006, 2009 ja 2017, joista viimeisin toteutettiin puhelinhaastattelujen sijasta kirjallisena posti- tai nettikyselynä osana ATH-tutkimusta (Haikonen ym. 2017).

Uhkailun ja väkivallan uhriksi joutuminen

Noin joka kymmenes aikuinen joutuu vuosittain uhkailujen ja väkivallan kohteeksi Suomessa.

Uhkailuja tai väkivaltaa kokeneiden osuus näyttää säilyneen jokseenkin samalla tasolla vuosina 2012–2017. Vuonna 2012 uhkailujen ja väkivallan kohteeksi joutui noin 11 prosenttia 20 vuotta täyttäneistä suomalaisista. Vuonna 2016 uhkailu- ja väkivaltakokemuksia raportoi noin 8 prosenttia vastaajista ja vuonna 2017 noin 10 prosenttia vastaajista.

Väkivallan uhrin

Väkivalta ilmenee eri muodoissa. Väkivallalla uhkailun lisäksi voidaan tarkastella fyysistä väkivaltaa, joka vaihtelee liikkumisen estämisestä aseelliseen väkivaltaan. Seksuaalinen väkivalta puolestaan tarkoittaa sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaalisen kanssakäymiseen pakottamista tai sen yrittämistä.

Väkivallalla uhkaamista joko kasvotusten, puhelimesta, kirjeitse tai internetissä raportoi kokeneensa hieman alle 6 prosenttia kaikista vastaajista, mikä tarkoittaa väestötasolla noin 182 000 tapausta vuonna 2016 (105 000 miestä, 77 000 naista). Miehillä uhkailun kohteeksi joutuminen on jonkin verran yleisempää kuin naisilla (Taulukko 1). Tekijänä oli yleisimmin tuntematon sekä miehillä että naisilla (noin 60 % tapauksista).

Fyysistä väkivaltaa kokeneiden osuus oli noin 6 prosentin luokkaa, mikä tarkoittaa väestötasolla noin 234 000 tapausta vuonna 2016 (101 000 miestä, 133 000 naista). Fyysisen väki-

vallan kohteeksi joutumisessa ei ollut juurikaan eroa miesten ja naisten välillä (Taulukko 1). Miehillä fyysisessä väkivallassa tekijänä oli useimmin tuntematon (60 %), naisilla tekijänä oli puolestaan useimmin joku muu tuttu kuin puoliso (40 %).

ATH kyselyaineiston mukaan seksuaalista väkivaltaa oli kokenut alle 1 prosenttia väestöstä. Naiset joutuvat miehiä useammin seksuaalisen väkivallan uhreiksi (Taulukko 1). Naisista noin 1 prosenttia raportoi kokeneensa sukupuoliyhteyden tai muuhun seksuaalisen kanssakäymiseen pakottamista tai niiden yritystä, mikä tarkoittaa väestötasolla noin 20 500 naista vuonna 2016. Naisiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan tekijänä on useammin puoliso tai joku muu tuttu henkilö.

Väkivallan kohteeksi joutuminen on ikään liittyvä ilmiö. Eniten väkivaltaa kokevat nuorimmat vastaajat. Väkivaltaa kokeneiden osuus vaihtelee myös koulutustason mukaan. Matalasti koulutetuilla uhkailun, fyysisen väkivallan ja seksuaalisen väkivallan uhriksi joutuminen on yleisempää kuin korkeammin koulutetuilla. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Väkivallan tai uhkailun kohteeksi joutuneiden osuus ja lukumääräarviot sukupuolen, iän ja koulutusryhmän mukaan (ATH 2013-2016 aineisto).

	Väkivallan tai uhkailun kohteeksi joutuneiden osuus (%)	Uhkailua kokeneiden osuus (%) ¹	Fyysistä väkivaltaa kokeneiden osuus (%) ²	Seksuaalista väkivaltaa kokeneiden osuus (%) ³
Yleisyys (%)	9,8	5,6	6,1	0,7
Miehet (20 + vuotiaat)	10,2	6,5	6,3	0,4
Naiset (20 + vuotiaat)	9,3	4,7	6,0	0,9
p		<.0001	0.07	<.0001
20–34 vuotiaat	17,5	10,2	12,0	1,4
35–64 vuotiaat	9,5	5,4	5,7	0,6
65 + vuotiaat	2,7	1,3	1,3	0,3
p		<.0001	<.0001	<.0001
Koulutus: matala	10	6,0	6,7	0,8
Koulutus: keskitaso	9,9	5,8	6,3	0,7
Koulutus: korkea	9,3	4,9	5,5	0,6
p		<.0001	<.0001	0.02

¹ uhannut puhelimesta, kirjeessä, sähköposti- tai tekstiviestissä vahingoittaa fyysisesti, uhannut kasvokkain vahingoittaa fyysisesti

² estänyt liikkumasta, tarttunut kiinni, tyrkkinyt tai töninyt, läimäissyt, lyönyt nyrkillä tai kovalla esineellä, potkinut, kuristanut tai käyttänyt jotakin asetta

³ pakottanut sukupuoliyhteyteen, pakottanut muuhun seksuaaliseen kanssakäymiseen, yrittänyt pakottaa sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen kanssakäymiseen

p tarkastelussa olevien väestöryhmien (sukupuoli, ikä, koulutus) välinen tasoero

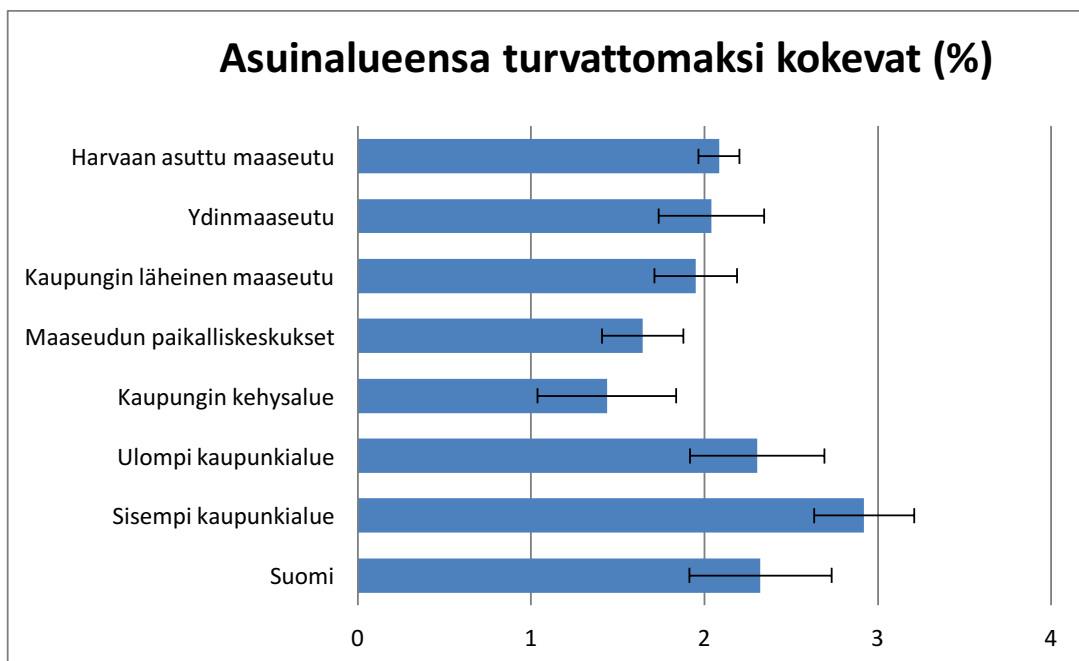
Ikääntyneiden taloudellinen hyväksikäyttö

Ikääntyviin kohdistuvan väkivallan ilmenemismuodoista voidaan uhkailujen, fyysisen ja seksuaalisen väkivallan lisäksi erottaa taloudellinen hyväksikäyttö. Taloudellinen hyväksikäyttö on iäkkäillä yleisempää kuin uhkailujen tai fyysisen väkivallan kokemukset. ATH-tutkimuksen mukaan 75 vuotta täyttäneistä vastaajista noin 3 prosenttia raportoi kokeneensa rahan vaatimista uhkailemalla tai kiristämällä viimeisen 12 kuukauden aikana. Ikääntyneiden miesten ja naisten välillä ei juuri ollut eroa taloudellisen hyväksikäytön yleisyydessä. Yleisimmin tekijänä oli joku muu kuin oma puoliso: tuntematon tai puolittutu (38 %) tai joku muu iäkkään lähemmin tuntema henkilö (33%) (muu perheenjäsen, entinen puoliso, ystävä, tuttava työtoveri). ATH-tutkimuksen kysymyksistä ei voida erottaa lasten tai lastenlasten iäkkäisiin vanhempiin tai isovanhempiin kohdistamaa rahan vaatimista uhkailemalla tai kiristämällä.

Asuinalueen turvattomuus

Tyytymättömyyttä asuinalueen turvallisuuteen kokee noin 2 prosenttia koko väestöstä. Vähiten turvattomuutta kokevat 65 vuotta täyttäneet vastaajat. Matalasti koulutetuilla asuinalueen turvattomuuden kokemus on hieman yleisempää kuin korkeammin koulutetuilla. Sen sijaan miesten ja naisten turvattomuuden kokemuksen yleisyydessä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa.

Selkeimpiä alueiden väliset erot ovat vertailtaessa turvattomuuden kokemuksia kaupunki-maaseutu jaottelulla. Sisemmillä kaupunkialueilla, missä väestötiheys on korkein, asuinalueen turvattomuuden kokemus on yleisempää kuin muualla (Kuvio 1). Maakuntien vertailussa Uusimaa, Pohjois-Pohjanmaa, Pirkanmaa, Keski- Suomi ja Kymenlaakso erottuvat muita korkeammilla turvattomuuden kokemuksilla. Suurten kaupunkien välisessä vertailussa ei sen sijaan havaittu eroja.

Kuvio 1. Asuinalueensa turvallisuuteen melko tai erittäin tyytymättömien osuus 20 vuotta täyttäneistä (ATH 2013–2016 aineisto).

Johtopäätökset

Aineisto antaa hyvin samansuuntaisen kuvan aikuisväestön kokemasta väkivallasta ja uhkailusta kuin kansallinen rikosuhritutkimus (Danielsson ja Kääriäinen 2017). Tutkimusten mukaan uhkailu ja väkivaltakokemukset olisivat pysyneet suhteellisen muuttumattomina 2010-luvulla (Danielsson ja Kääriäinen 2017). ATH-tutkimuksen mukaan väkivallan kokemus on yleisempää vähemmän koulutettujen keskuudessa. Näyttö sosioekonomisista eroista on myös aiempien tutkimusten perusteella vahva, erityisesti vakavan väkivallan osalta (Aaltonen ym. 2012).

Ikääntyneisiin kohdistuvaa väkivaltaa on Suomessa tutkittu melko vähän. THL:n vuonna 2010 toteuttamassa kyselyssä kotona asuville yli 60-vuotiaille suomalaisille naisille taloudellista hyväksikäyttöä oli kokenut 6,6 prosenttia vastaajista (Luoma ym. 2011). Tutkimustulos kattaa rahan vaatimisen kiristämällä ja uhkailemalla lisäksi myös muita taloudellisen hyväksikäytön muotoja. ATH-tutkimuksen kohdejoukkona oli iäkkäämpi väestönosa, mikä voi myös osin selittää matalampaa taloudellisen hyväksikäytön yleisyyttä verrattuna Luoman ym. (2011) tutkimuksen tuloksiin.

ATH-aineiston mukaan tyytymättömyyttä asuinalueen turvallisuuteen raportoivat yleisimmin sisemmillä kaupunkialueilla asuvat ja matalasti koulutetut. Sisempien kaupunkialueiden turvattomuuden kokemukseen saattaa osaltaan vaikuttaa muun muassa se, että tiiviisti asutut kaupunkialueet ovat usein alueen logistisia solmukohtia ja palvelukeskittymiä, joissa on enemmän turvattomuuden kokemusta aiheuttavaa väkivaltarikollisuutta (Rikoksentorjuntaneuvosto 2011). Asuinalueiden turvattomuuden kokemuksen sosioekonomisista eroista on näyttöä myös aikaisemmissa tutkimuksissa. Korkeakoulutettujen vähäisempää koettua turvattomuutta on selitetty muun muassa sillä, että omakohtainen koulutus ei sinänsä ole yhteydessä turvallisuuskokemukseen vaan koulutetut asuivat sosioekonomisesti hyväosaisimmilla ja rauhallisemmilla alueilla kuin matalasti koulutetut (Kempainen ym. 2014).

Väkivallan yleisyyden arvioinnissa on huomioitava tietopohjaan vaikuttavat tekijät. Janne Kivivuoren (2014) mukaan länsimaissa väestön kynnys ottaa yhteyttä poliisiin väkivaltatilanteissa tai kertoa väkivaltakokemuksista kyselytutkimuksissa on madaltunut. Muutos kertoa herkemmin väkivaltakokemuksesta voi siten näyttäytyä lisääntyneenä väkivaltarikollisuutena tai -kokemuksina selvityksissä, jotka perustuvat kyselytutkimusaineistoihin tai rikosrekisteriaineistoihin.

Kyselytutkimuksilla on kuitenkin tärkeää täydentää rekisterien tuottamaa tietoa väestöön kohdistuvasta väkivallan yleisyydestä ja yleisyyteen yhteydessä olevista tekijöistä. Rikostilastot ja muut viranomaislähteet kuvaavat väkivallan ja rikosten yleisyyttä puutteellisesti, sillä vain osa rikoksista tulee poliisin tai muiden viranomaisten tietoon.

Väkivaltaa kuvaavan tietopohjan laadun kehittämiseksi olisi tärkeää huolehtia siitä, että hoitoilmoitusrekisteri kattaisi vuodeosastohoitosten ja erikoissairaanhoidon avohoitokäyntien lisäksi aiempaa paremmin myös perusterveydenhuollon avohoitokäynnit (Avohilmo). Lisäksi käyntien diagnoosin ja ulkoisen syyn kirjaamisessa on vielä puutteita.

KIRJALLISUUS

- Murto, J., Kaikkonen, R., Pentala-Nikulainen, O., Koskela, T., Virtala, E., Härkänen, T., Koskenniemi, T., Jusmäki, T., Vartiainen, E. ja Koskinen, S. Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus ATH:n perustulokset 2010-2016. Verkkojulkaisu: www.thl.fi/ath
- Härkänen, T., Kaikkonen, R., Virtala, E. and Koskinen S. (2014). Inverse probability weighting and doubly robust methods in correcting the effects of non-response in the reimbursed medication and self-reported turnout estimates in the ATH survey. *BMC Public Health* 2014,14:1150. Doi:[10.1186/1471-2458-14-1150](https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-1150)
- Haikonen, K., Doupi, P., Honkala, E., October, M., Nipuli, S. ja Lounamaa A. (2017). Suomalaiset tapaturmien uhreina 2017: Kansallisen uhritutkimuksen tuloksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpäperi 45/2017. Helsinki. ISBN 978-952-302-993-4.
- Danielsson, P. ja Kääriäinen, J. (2017.) Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2016. Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Katsauksia 23/2017. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/225915>
- Aaltonen, M., Kivivuori, J., Martikainen, P. ja Siren, R. (2012.) Socioeconomic differences in violent victimization: Exploring the impact of data source and the inclusivity of the violence concept. *European Journal of Criminology* 2012, 9(6): 567-583. DOI: [10.1177/1477370811422800](https://doi.org/10.1177/1477370811422800)
- Luoma, M-L., Koivusilta, M., Lang, G., Enzenhofer, E., De Donder, L., Verté, D., Reingarde, J., Tamutiene, I., Ferreira-Alves, J., Santos A. J. & Penhale B. (2011.) Prevalence Study of Abuse and Violence against Older Women. Results of a Multi-cultural Survey in Austria, Belgium, Finland, Lithuania, and Portugal (European Report of the AVOW Project). National Institute for Health and Welfare (THL), Finland.
- Turvallinen ympäristö, viihtyisä asuinalue. Rikoksantorjunta kunnissa – turvallisesti kotona, asuinalueilla ja liikenteessä –seminaarin loppuraportti. 2011. Rikoksantorjuntaneuvosto. Helsingin kaupunki.
- Kempainen, T., Lönnqvist, H. ja Tuominen, M. (2014.) Turvattomuus ei jakaudu tasan. Mitkä asuinalueen piirteet selittävät helsinkiläisten kokemaa turvattomuutta? *Yhteiskuntapolitiikka* 2014,79:1.
- Kivivuori, J. (2014.) Understanding Trends in Personal Violence: Does Cultural Sensitivity Matter? *Crime and Justice* 2014, 43: 289-340. DOI: [10.1086/677664](https://doi.org/10.1086/677664)

*Kaaren Erhola (VTM), Shadia Rask (FT), Eero Lilja (FM),
Hannamaria Kuusio (FT), Anu Castaneda (PsT, VTM, dos.)*

Väkivaltakokemukset ulkomaalaistaustaisilla naisilla ja miehillä

- Ulkomaalaistaustaisista henkilöistä erityisesti 15–29-vuotiaat naiset, Helsingissä asuneet miehet sekä toisen asteen koulutuksen suorittaneet miehet olivat kokeneet muita ryhmiä enemmän väkivaltaa. Naimattomat naiset olivat kokeneet muita naisia enemmän väkivaltaa.
- Aiheen sensitiivisyydestä huolimatta väkivaltakokemuksista voi kysyä ulkomaalaistaustaisilta henkilöiltä, sillä puuttuvaa tietoa oli aineistossa vain vähän.
- Ulkomaalaistaustaiset henkilöt muodostavat hyvin moninaisen ryhmän. Tutkittavia ilmiöitä tulisikin mahdollisuuksien mukaan tarkastella yhteydessä erilaisiin taustamuuttajiin, jotta ryhmän moninaisuus tulisi esiin.

Johdanto

Väkivalta on ilmiönä sukupuolistunut: naisiin ja miehiin kohdistuu lähes yhtä paljon väkivaltaa, mutta väkivalta ei ole sukupuolittain tarkasteltuna samanlaista (Danielsson & Kääriäinen, 2017). Aiemmissä selvityksissä maahanmuuttajataustaisilla miehillä on havaittu sekä olevan korkeampi riski joutua rikosten uhreiksi että tehdä rikoksia kuin maahanmuuttajataustaisilla naisilla (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2016). Tämä heijastelee sukupuolten välisiä eroja myös koko väestössä (Lehti ym., 2014).

Tässä artikkelissa tarkastellaan ulkomaalaistaustaisten naisten ja miesten väkivaltakokemusten yleisyyttä suhteessa eri taustatekijöihin. Ulkomaalaistaustaiseksi henkilöksi on tässä tutkimuksessa määritelty ihminen, jonka vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla. Tarkastelussa käytetään Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimuksen (UTH) aineistoa. UTH-aineistolla tehdyssä aiemmassa tarkastelussa (Castaneda ym., 2015) havaittiin, että Suomen ulkomaalaistaustaisesta työikäisestä aikuisväestöstä seitsemän prosenttia oli kokenut väkivaltaa viimeksi kuluneen vuoden aikana, mikä oli vähemmän kuin osuus Suomen koko väestössä (12 %). Henkilöillä, joiden tausta on Saharan eteläpuolisesta Afrikasta, väkivaltakokemusten yleisyys oli samaa luokkaa (10 %) kuin Suomen koko väestössä, siinä missä monen muun taustamaan osalta yleisyys oli pienempi (esim. EU, EFTA ja Pohjois-Amerikka 5 %; Venäjä ja Neuvostoliitto 6 %). Ulkomaalaistaustaisten osalta naisista pienempi osuus raportoi kokeneensa väkivaltaa kuin miehistä, siinä missä Suomen koko väestön osalta eroa sukupuolten välillä ei esiintynyt. Ulkomaalaistaustaisten väkivaltakokemukset olivat yleisimpiä 20–29-vuotiailla, Helsingissä asuvilla sekä Suomessa syntyneillä tai alle kouluikäisenä Suomeen muuttaneilla. Tässä artikkelissa syvennetään tietoa ulkomaalaistaustaisen väestön väkivaltakokemuksista tarkastelemalla ilmiötä erikseen naisilla ja miehillä.

Menetelmät

Tässä tutkimuksessa on käytetty THL:n ja Tilastokeskuksen vuonna 2014 keräämää Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimuksen (UTH) aineistoa (Tilastokeskus, 2015a). Tunnin mittaisilla eri puolilla Suomea asuneiden ulkomaalaistaustaisten henkilöiden käyntihaastatteluilla tutkittiin yhteensä 3 262 henkilöä 12 eri kielellä. Tutkitut edustivat Suomen koko ulkomaista syntyperää olevaa väestöä. Tutkimuksen osioon, jossa väkivaltaa koskevat kysymykset olivat, vastasi yhteensä 2670 henkilöä.

Tieto väkivaltakokemuksesta on muodostettu kysymyksestä ”Onko joku viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana 1) estänyt teitä liikkumasta, tarttunut kiinni, tyrkkinyt, töninyt tai läimäissyt, 2) lyönyt nyrkillä tai kovalla esineellä, potkinut, kuristanut tai käyttänyt jotakin asetta tai 3) pakottanut tai yrittänyt pakottaa sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen kanssakäymiseen?” Vastausvaihtoehdot kuhunkin kolmesta alakohdasta olivat ”kyllä” tai ”ei”. Tässä artikkelissa tarkastellaan niiden osuutta, jotka vastasivat vähintään yhteen alakohtaan ”kyllä”.

Tämän artikkelin tarkasteluissa väkivaltakokemusten yleisyyttä on tarkasteltu sukupuolittain suhteessa ikään, siviilisäätyn, asuinalueeseen, koulutukseen, Suomen kansalaisuuteen, maahantuloikään, työllisyyteen sekä suomen tai ruotsin kielen taitoon. Kaikissa analyysissä on tehty maaryhmävakiointi, jotta erot eri taustamaiden välillä eivät vääristä tuloksia. Samoin tulokset (ikäryhmää lukuun ottamatta) on ikävakioitu, sillä ikäryhmien välillä on suuria eroja väkivallan kokemuksissa.

Tulokset

Väkivaltakokemusten yleisyyden yhteydet sukupuolittain suhteessa ikään, siviilisäätyn, asuinalueeseen, koulutukseen sekä kotoutumista kuvaaviin tekijöihin esitetään taulukossa 1.

Väkivallan kokeminen oli ulkomaalaistaustaisten naisten osalta sitä yleisempää, mitä nuorempia vastaajat olivat: 15–29-vuotiaiden naisten parissa 12 prosenttia oli kokenut väkivaltaa viimeksi kuluneen vuoden aikana, kun vanhemmissa ikäryhmissä osuus oli 4–5 prosenttia. Myös miehistä nuorimmassa ikäryhmässä väkivaltaa kokeneiden osuus oli 12 prosenttia, mutta vanhemmissakin ikäryhmissä 8–10 prosenttia.

Siviilisäädyn mukaan tarkasteltuna naimattomat naiset olivat kokeneet useimmin väkivaltaa (11 %), kun esimerkiksi naimisissa, rekisteröidyssä parisuhteessa tai avoliitossa olevista väkivaltakokemuksia raportoineiden osuus oli viisi prosenttia. Miesten osalta erot eri siviilisäätysten välillä eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Naimattomista miehistä väkivaltaa oli kokenut 13 prosenttia, siinä missä naimisissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevista seitsemän prosenttia. Helsingissä asuvat (15 %) miehet olivat kokeneet väkivaltaa noin kaksi kertaa niin usein kuin Espoossa ja Vantaalla asuvat (7 %). Pohjois- ja Itä-Suomessa asuvat miehet olivat kokeneet väkivaltaa harvimmoin (6 %). Naisilla asuinalueiden väliset erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Helsingissä asuvista naisista kymmenen prosenttia raportoi väkivaltakokemuksia, siinä missä muilla alueilla vastaavia kokemuksia raportoi 5–7 prosenttia.

Väkivaltakokemusten yleisyys vaihteli miesten osalta koulutusasteen mukaan, mutta ei suoraviivaisesti. Yleisimpiä väkivallan kokemukset olivat toisen asteen koulutuksen saaneiden miesten keskuudessa (13 %), kun joko korkeintaan perusasteen tai korkea-asteen suorittaneiden miesten parissa osuus oli 7–8 prosenttia. Naisilla vastaavaa eroa koulutusasteen mukaan ei esiintynyt.

Myös kotoutumista kuvaavien tekijöiden (Suomen kansalaisuus, maahantuloikä, työllisyys ja suomen tai ruotsin kielen taito) yhteyttä väkivaltakokemuksiin tutkittiin. Näiden välillä yhteyksiä ei kuitenkaan esiintynyt.

Taulukko 1. Taustatekijöiden yhteys väkivaltakokemuksiin sukupuolittain Suomen ulkomaalaistaustaisessa väestössä. Vakioitu iän ja maaryhmän mukaan.

	Miehet (n=1213) Kokenut väkivaltaa (%)	Naiset (n=1455) Kokenut väkivaltaa (%)
	10,0	6,9
<i>p</i> -arvo ¹	0,012	
Ikä (vuotta)		
15–29	11,7	12,0
30–44	9,7	4,8
45–64	8,4	4,4
<i>p</i> -arvo ²	0,525	<0,001
Siviilisäätö³		
Naimisissa (tai rekisteröity parisuhde)	7,3	4,8
Avoliitossa	11,3	4,8
Eronnut tai asumerossa	12,8	7,8
Leski	NA ⁴	6,8
Naimaton	13,3	11,1
<i>p</i> -arvo ²	0,174	0,035
Asuinalue³		
Helsinki	14,8	10,0
Espoo ja Vantaa	6,9	5,5
Muu Etelä-Suomi ja Uusimaa	9,0	5,9
Länsi-Suomi ja Ahvenanmaa	9,2	6,7
Pohjois- ja Itä-Suomi	6,4	5,1
<i>p</i> -arvo ²	0,020	0,135
Koulutus³		
Enintään perusaste	7,7	7,8
Toinen aste	13,4	7,3
Korkea-aste	7,1	5,7
<i>p</i> -arvo ²	0,010	0,528

¹ sukupuolten välinen ero

² ero väkivallan yleisyydessä taustatekijän mukaan sukupuolittain

³ ikävakioitu

⁴ miespuolisten leskien vähäisen määrän vuoksi prosenttilukua ei voitu laskea

Lopuksi

Tässä artikkelissa tarkasteltiin erilaisten tekijöiden yhteyttä väkivaltakokemusten yleisyyteen ulkomaalaistaustaisten naisten ja miesten keskuudessa Suomessa. Jo aiemmat tulokset ovat osoittaneet, että ulkomaalaistaustaiset miehet raportoivat väkivaltakokemuksia useammin kuin naiset, toisin kuin mitä Suomen koko väestössä, jossa naiset ja miehet raportoivat väkivaltakokemuksia yhtä usein (Castaneda ym., 2015). Tämän luku osoitti, että väkivaltakokemukset olivat ulkomaalaistaustaisilla naisilla yleisimpiä nuorimmissa ikäryhmissä ja miehillä, jotka asuivat Helsingissä tai olivat toisen asteen koulutuksen suorittaneita. Siviilisääty oli yhteydessä väkivaltakokemuksiin niin, että erityisesti naimattomat naiset olivat kokeneet muita naisia enemmän väkivaltaa.

Ulkomaalaistaustaisen väestön väkivaltakokemukset ovat erityisen herkkä aihe. Aiheeseen liittyy lukuisia näkökulmia ja erityispiirteitä, kuten viharikokset, ”kunniaan” liittyvä väkivalta, ihmiskauppa sekä ulkomaalaistaustaiset henkilöt rikoksen tekijöinä. Samanaikaisesti on muistettava, etteivät ulkomaalaistaustaiset henkilöt ole yhtenäinen joukko. Tehtyjien tarkastelujen perusteella voidaan todeta, että väkivaltakokemuksista voi kysyä ulkomaalaistaustaisilta naisilta ja miehiltä, sillä puuttuvaa tietoa oli aineistossa vain vähän. Puuttuvan tiedon vähyys ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, että haastatellut olisivat raportoineet kokemuksistaan avoimesti. Erityisesti haastattelututkimuksessa sensitiiviset aiheet, kuten väkivalta, saattavat jäädä aliraportoiduksi. Haastattelut tehtiin pääsääntöisesti käyntihaastatteluina, joista noin puolet tehtiin haastateltavan kotona (Tilastokeskus, 2015b). Sekä haastattelututkimuksen luonteen että kotiympäristön vuoksi on mahdollista, että erityisesti lähisuhdeväkivalta on jäänyt UTH-tutkimuksessa aliraportoiduksi. Esimerkiksi seksuaalista väkivaltaa tai ahdistelua ei raportoitu UTH-tutkimuksessa juuri lainkaan.

Osa tämän artikkelin tuloksista vaatii lisätarkastelua. Esimerkiksi nuorten aikuisten, erityisesti naisten osalta, havaittiin raportoivan enemmän väkivaltakokemuksia kuin vanhempien ikäryhmien. Tulos on kiinnostava yhdessä Kouluterveyskyselyn tulosten kanssa, jossa ulkomaalaistaustaisten nuorten havaittiin kokevan muita nuoria enemmän ahdistelua (Ikonen & Halme, 2018). Syitä nuorempien ikäryhmien kokeman väkivallan yleisyydelle tulee tutkia tarkemmin. Myös toisen asteen koulutuksen käyneet miehet raportoivat väkivaltakokemuksia huomattavasti enemmän kuin perus- tai korkeakoulutetut. Syitä tälle tulokselle voivat olla, että toisen asteen koulutuksen käyneet työskentelevät usein palveluammateissa, joissa he saattavat kohdata väkivallan uhkaa. Kolmanneksi, huomio kiinnittyy helsinkiläisten huomattavasti muita alueita yleisempiin väkivaltakokemuksiin miesten osalta. Tämä saattaa selittyä pääkaupungin vilkkaalla yöelämällä. On erityisen tärkeää vahvistaa ulkomaalaistaustaisen väestön tietoa oikeuksistaan ja keinoista raportoida kokemastaan väkivallasta viranomaisille. Myös ammattilaisille on suunnattava tietoa ja koulutusta väkivallan uhriksi joutuneen ulkomaalaistaustaisen kohtaamisesta (Eloaho & Kjällman, 2013).

LÄHTEET

- Castaneda, A., Larja, L., Nieminen, T., Jokela, S., Suvisaari, J., Rask, S., Koponen, P., & Koskinen, S. (2015). Ulkomaalaistaustaisten psyykinen hyvinvointi, turvallisuus ja osallisuus - Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus. Työpaperi 18/2015, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
- Danielsson, P., & Kääriäinen, J. (2017). Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2016 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin katsauksia 23/2017.
- Eloaho, M., & Kjällman, P. (2013). Ulkomaalaistaustaisen rikoksen uhrin kohtaaminen. Tiivistelmä RIKUn koulutuksesta. Rikosuhripäivystys.
- Ikonen, R., & Halme, N. (2018). Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta. Kouluterveyskyselyn 2017 tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 6, maaliskuu 2018. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
- Lehti, M., Salmi, V., Aaltonen, M., Danielsson, P., Hinkkanen, V., Niemi, H., Sirén, R., & Suonpää, K. (2014). Maahanmuuttajat rikosten uhreina ja tekijöinä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 265, Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2016). Selvitys maahanmuuttajanaisten ja -miesten asemasta ja sukupuolten tasa-arvosta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:53.
- Tilastokeskus. (2015a.) Menetelmäseloste. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointitutkimus, UTH 2014. Tilastokeskus, <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/uth-tutkimus/menetmaseseloste.html>
- Tilastokeskus. (2015b.) Maahanmuuttajat väestötutkimuksissa – hyviä käytäntöjä haastattelututkimuksen tekijälle. Tilastokeskuksen käsikirjoja 51. Tilastokeskus, Helsinki.

Johtopäätökset

Väkivaltailmiöiden ymmärtämiseksi ja väkivallan muotojen ehkäisemiseksi yhteiskunnassa tarvitaan monenlaista tutkimustietoa. Kriminologinen ja terveyden ja hyvinvoinnin tutkimus tuottavat tietoa väkivallan kokemusten yleisyydestä ja yhteyksistä eri taustamuuttujiin kuten sukupuoleen, sosioekonomiseen asemaan tai toimintarajoitteisiin. Feministisesti orientoituneiden tutkijoiden mukaan esimerkiksi naisten kokemaa parisuhdeväkivaltaa eivät kuitenkaan selitä niinkään uhrin ominaisuudet kuin tekijän ominaisuudet (Piispa, 2004, 2008). Kyselytutkimuksilla kerättävää tietoa tulee hyödyntää päätöksenteon tukena ja väkivallan uhrien, sille altistuvien lasten ja tekijöiden palveluja kehitettäessä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hyvinvointiosaston kyselytutkimukset tuovat ainutlaatuista tietoa eri ihmisryhmien kokemasta väkivallasta. Tämä julkaisu innoittaa jatkossa kokoamaan teemakohtaisesti väkivalta-aiheisia tiedonkeruita sekä viranomaisten tilastoraportteja yhteen. Julkaisun esittelemistä kyselytutkimuksista ilmenee, että väkivallasta kysyminen jopa tutkimuksessa mutta ainakin osana sosiaali- ja terveystalvija voi toimia interventiona ja tukea väkivaltaa kokenutta vastaanottamaan apua. Tutkimusten yhteydessä tuleekin tarjota siihen osallistuneille mahdollisuus ottaa vastaan matalan kynnyksen apua väkivaltakokemustensa käsittelemiseen.

Kyselytutkimuksista ilmeni, että vaikka koettu väkivalta on arkaluotoinen aihe, ihmiset vastaavat sitä koskeviin kysymyksiin yllättävän avoimesti. Siksi väkivallasta tulee kysyä avoimesti paitsi väestökyselyissä, myös varsinaisissa palveluissa kuten neuvolassa. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille sekä muille esimerkiksi lasten kanssa työskenteleville tulisi tarjota koulutusta väkivaltaa kokeneiden ihmisten kohtaamiseen ja tukemiseen.

Yksivuotiaiden lasten vanhempia koskeneessa aineistossa ilmeni vanhempien kokemia huolia esimerkiksi perheväkivallasta. Lisää tutkimusta tarvittaisiin koetun huolen ja perheväkivallan esiintymisen yhteydestä. Neljävuotiaiden ja nelikuukautisten lasten vanhempien väkivallan kokemukset ja väkivallan käyttö nousivat pilotissa varsin avoimesti esille, mutta vastaajista suuri osa ei ollut koskaan kertonut kokemuksistaan aiemmin, vaikka kokivat itse, että heillä olisi ollut tarvetta kertoa. Tämäkin tulos korostaa tarvetta ammattilaisille kysyä palvelujensa asiakkailta väkivallan kokemuksista suoraan.

Kouluterveyskyselyn tulokset osoittivat, kuinka toimintarajoitteisten ja ulkomailla syntyneiden lasten väkivallan kokemukset ovat suhteettoman yleisiä kaikissa kysytyissä väkivallan muodoissa. Tähän tulisi kiinnittää huomiota oppilaitostasolla väkivallan ehkäisyn suunnittelussa ja korostaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokasvatusta sekä seksuaalikasvatuksen merkitystä.

Aikuisten osalta fyysisen väkivallan ja sen uhan kokemukset ovat säilyneet samantasoisina (10 %) aiempaan tutkimukseen verrattuna. Ikääntyneiden taloudellista hyväksikäyttöä koettiin sen sijaan yllättävänkin vähän. Aikuisten vastaajien kohdalla esiin nousivat selvät sosioekonomiset erot väkivallan yleisyyden sekä asuinalueen turvattomuuden kokemuksissa.

Ulkomaalaistaustaisilla miehillä toisen asteen koulutustausta korostui väkivallan yleisyyden kokemuksissa. On mahdollista, että toisen asteen koulutuksen omaavat miehet ovat yleisemmin palveluammateissa, missä väkivaltaa saatetaan kokea korkeasti koulutettuja sekä työttöminä olevia enemmän. Ulkomaalaistaustaiset nuoret miehet raportoivat selvästi enemmän väkivallan kokemuksia kuin naiset tai Suomessa syntyneet (ns. kantasuomalaiset) miehet. Tulos vastaa myös aiempien uhritutkimusten tuloksia, joiden mukaan ulkomaalaistaustaiset miehet joutuvat useammin väkivaltarikollisuuden uhreiksi (Niemi & Lehti, 2017). Ulkomaala-

laistaustaisen henkilön riski joutua pahoinpitelyn uhriksi oli vuosina 2010–2011 kaksi ja puolikertainen ns. kantaväestöön verrattuna (Lehti 2014). Helsingissä miehet raportoivat enemmän väkivaltaa kuin Espoossa tai muualla Suomessa. Tämä voi selittyä esimerkiksi yöelämän keskittymisellä pääkaupunkiin.

Kyselytutkimukset täydentävät viranomaisrekisteritietoja väkivallan yleisyydestä Suomessa. Tärkeä anti terveyttä ja hyvinvointia koskevilla tutkimuksilla ja niiden sisältämällä väkivallan kokemuksia käsittelevillä kysymyksillä on täydentää tietoa eri sosiodemografisten ja muiden taustamuuttujien yhteydestä väkivallan kokemuksiin. Tiedot auttavat päättäjiä ja palvelujen järjestäjiä seuraamaan eri väestöryhmien, kuten lasten ja nuorten, turvallisuus-, terveys- ja hyvinvointitilannetta. Hälyttävien ilmiöiden esiintulo tutkimuksissa, kuten ulkomailla syntyneiden ja toimintarajoitteisten lasten kokeman väkivallan yleisyys, tulee johtaa täsmällisiin toimenpiteisiin väkivallan ehkäisemiseksi.

LÄHTEET:

- Lehti, Martti, Henkirikoskatsaus 2014, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia 36/2014.
- Niemi, Hannu ja Lehti, Martti, Ulkomaalaiset, maahanmuuttajat ja rikollisuus, teoksessa Rikollisuustilanne 2016. Katsauksia 22/2017. Helsinki: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Piispa, Minna, 2004. Väkiältä ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksissa. Helsinki: Tilastokeskus.
- Piispa, Minna, 2008: Väkivallan muodot heteroseksuaalisissa parisuhteissa. Teoksessa S. Ronkainen ja S. Näre: Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Aineistotaulukko:

Otsikko	Vuosi	Kohderyhmä / vastaajat	Toistuvuus	Linkki tutkimukseen
LTH-tutkimus	2017 (pilotti)	3-4-kuukautisten vauvojen vanhemmat (äidit, N=439, toiset vanhemmat, N=307) 4-vuotiaiden lasten vanhemmat	Joka toinen vuosi 3-4kk ja joka toinen vuosi 4v lasten vanhemmat (yhteensä joka toinen vuosi jompikumpi LTH)	www.thl.fi/lth
STN-CHILDCARE-tutkimus	2016	Yksivuotiaiden lasten vanhemmat kymmenessä kunnassa (N = 2696)	Toistetaan vuonna 2019	https://www.jyu.fi/edupsy/fi/tutkimus/tutkimushankkeet/kotisivut/childcare
NEVA-tutkimus	2016	Nelivuotiaiden lasten vanhemmat (N = 384) ja neuvolan terveydenhoitajat (N = 738)	Ei toisteta (oli pilottina LTH-tutkimukselle)	https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/childcare-tutkimushanke
Kouluterveyskysely	2017	Perusopetus 4. ja 5. lk. (n=95 725); Perusopetus 8. ja 9. lk (n=73 680); Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat (n=34 961); Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat (n=31 188)	Joka toinen vuosi	https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely
ATH-tutkimus (Aikuisten terveys- ja hyvinvointitutkimus, nyk. FinSote)	2012-2017	20 vuotta täyttäneet väkitoisesti Suomessa asuvat henkilöt, (n=197 500)	Vuosittain	www.thl.fi/ath
UTH-Ulkomaista syntyperää olevien työ- ja hyvinvointitutkimus	2014	ulkomaista syntyperää olevat 15-64 -vuotiaat (n= 3 262)	Neljän vuoden välein	www.thl.fi/uth